

سلسله کتابها
دوره آموزش پایه
ویژه خردسالان

اجکام خدمت

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سلسله کتاب‌ها
دوره آموزش پایه
ویژه خاندان

اجکام خدمت

تهیه و تنظیم: مرکز رسیدگی به امور مساجد
انتشار: چاپ دوم، پاییز ۱۳۹۷
طراح جلد و مدیر هنری: محسن هادی

نشانی: تهران، خیابان جمهوری اسلامی، خیابان دانشگاه
جنوبی، نبش کوچه عطار د. پلاک ۵.
کد پستی: ۱۳۱۶۷۱۳۴۹۹
تلفن: ۶۶۴۹۷۰۲۷
www.masjed.ir

فهرست

۹	احکام خوابیدن در مسجد
۱۷	احکام مبتلی به مسجد در فصل تابستان
۲۵	احکام مسجد و معتکفین
۳۳	احکام مبتلی به مسجد در ماه محرم
۳۹	مروری بر احکام مرتبط با مسجد
۴۱	(۱) نجس کردن مسجد و تطهیر آن
۴۴	(۲) بردن وسائل عزاداری و جشن در مسجد
۴۵	(۳) مستحبات ورود و حضور در مسجد
۴۶	(۴) مکروهات مربوط به مسجد
۴۸	(۵) احکام اشیاء پیدا شده در مسجد
۵۴	(۶) اموال مسجد
۵۷	(۷) تکدی در مسجد
۵۸	(۸) غصب در مسجد
۵۹	(۹) نصب عکس در مسجد
۶۱	استفتائاتی پیرامون مسجد از آیت الله العظمی خامنه‌ای (دامت برکاته)
۶۹	استفتائاتی پیرامون مسجد از مرحوم آیت الله العظمی بهجت <small>رحمته</small>
۸۳	استفتائاتی پیرامون مسجد از آیت الله العظمی مکارم شیرازی (دامت برکاته)

دیباچه

در طلوعه چهل سالگی انقلاب شکوهمند اسلامی و بعد از چهار دهه تلاش و مجاهدت در عرصه های اقتصادی، سیاسی، نظامی و فرهنگی، فکر و کلام رسا و راسخ امام راحل به گوش می رسد که: «مسجد محلی است که از آن باید امور اداره شود. این مساجد بود که این پیروزی را برای ملت مادرست کرد. این مراکز حساسی است که ملت باید به آن توجه داشته باشند. اینطور نباشد که خیال کنند که حالا دیگر ما پیروز شدیم، دیگر مسجد می خواهیم چه کنیم. پیروزی ما برای اداره مسجد است.»^۱

در تمام این سالها، فعالیت های شایان توجهی در بسیاری از نهادها و سازمان های متولی در حوزه مسجد صورت گرفته است. اما دانش تخصصی مدیریت مسجد و تدوین نظریات و تجربیات مرتبط با آن، در این دوره، امری مغفول و فراموش شده بود که در آستانه چهل سالگی انقلاب اسلامی و عطف به فرمایش امام عزیز (ره) که پیروزی ما برای اداره مسجد است، بر آن شدیم، داشته های خود را در مرکز رسیدگی به امور مساجد

۱: ۵۹/۴/۲۰

که به تعبیر مقام معظم رهبری، به عنوان «مرکز و مرجع مقبول، آگاه و نافذالکلمه‌ای در امر مساجد» محسوب می‌شود، در حوزه‌های مطالعاتی، برنامه‌ای و عملیاتی تجمیع و تدوین نموده و به محضر صاحب نظران، دست‌اندرکاران و کارگزاران عرصه مسجد تقدیم نماییم.

امید است ضمن مطالعه و بهره‌مندی از این مجموعه، با ارائه نظرات و پیشنهادات خود، در تکمیل هر چه بهتر و کیفی محصولات در حوزه مدیریت مسجد، سهیم باشید. فراموش نکنیم «چنانچه مساجد کیفیت شایسته خود را بیابد، هزینه‌های مادی و معنوی بسیاری از دوش جامعه، مردم و مسئولان برداشته خواهد شد»^۲.

مرکز رسیدگی به امور مساجد

^۱: ابلاغیه‌ی رهبر معظم انقلاب به آیت الله مهدوی کنی برای تاسیس مرکز

^۲: رهبر معظم انقلاب - ۱۳۹۰/۷/۱۹

« احكام خوابیدن در مسجد »

حاج آقا حسینی مثل همیشه بالبخند «یا الله» گویان وارد اتاق شد. قبلاً هم چند بار به منزل سید یاسر آمده بود، اما این بار صنّار سه شاهی با اون دفعات توفیر داشت. این را از قیافه سید هم می شد فهمید. اولین نگاه حاج آقا که به چهره جدی و تا حدودی مغموم سید افتاد، خنده حاجی کمرنگ شد. فهمید زینب خانم همسر زحمت کش سید یاسر که علی الطلوع بی خبر از شوهر تماس گرفت و ناراحتی کرد، بیراه نمی گفت.

اما حاج آقا سنگینی فضا و جدیت سید را نادیده گرفت و مثل همیشه به احوالپرسی ها و شوخی های همیشه اش پرداخت: «خب سید، آفتاب از کدوم طرف درآورده ما فقیر فقرا رو خونه ات دعوت کردی؟». سید همین طور خشک و ساکت نشسته بود. حاجی ادامه داد: «نکنه خبراییه؟ اینجوری که بوش میاد، رفتی یه زن دیگه گرفتی می خوای من و نمک گیر کنی تا هوات و داشته باشم؟». سید ناخواسته خنده اش گرفت و گفت: «نه حاجی زن دوم کجا بود. من اگه می شد یه نصفه زن گرفتم، همون نصفه رو می گرفتم». خلاصه وقتی صدای خنده بلند شد، سید عمامه رو از سرش برداشت و گذاشت روی زمین تا در فضای صمیمی و راحت بفهمد ماجرا از چه قرار است.

من دیگه خسته شدم

سید یاسر سینی چای را که از دست زینب خانم گرفت و گذاشت جلوی حاجی، شروع به صحبت کرد و گفت: «حاج آقا باور بفرما حرف امروز و دیروز نیست. من مدتی که دیگه تصمیمم و گرفتم و می خوام رفع زحمت کنم. اتفاقاً به فکر جانشین هم بودم و یکی بهتر از خودم...». سید با آب و تاب مشغول توضیح بود که حاج آقا کلامش و قطع کرد و گفت: «چه خبره مرد مؤمن کجا با این عجله؟ خودت می ببری و می دوزی؟ اصلاً بگو ببینم مشکل کار کجاست؟ نکنه از من و مسجدی ها بدی دیدی؟ شاید هم اصلاً از کار خادمی مسجد پشیمون شدی؟ ببینم نکنه وزارت نفت کار پیدا کردی می خوای مسجد مارو ول کنی؟».

سید با شنیدن وزارت نفت خنده اش گرفت و نتوانست جلوی خودش را بگیرد. در میان خنده جواب داد: «حاجی جان من فدای اون عمامه ات بشم. وزارت نفت کجا بود؟ من کچل فقط به درد همین کارها می خورم. اینجا نشد باید برم به جای دیگه آبدار چی، نظافتچی چیزی بشم. من اصلاً افتخارمه که خدمتگزار خونه خدا باشم؛ اما...».

احتیاط در دین

بالاخره با اصرار حاج آقا حسینی سید یاسر لب به صحبت باز کرد و راز دلش رو گفت: «خدا شاهده من همیشه این نگرانی رو داشتم که در این انجام وظیفه مدیون خدا و خلق نشم. از وقتی که امسال این غلام حسین ما که غلام شما نوکرای امام حسین هم هست، رفته مدرسه، چون خواهر کوچیکش اذیتش می کنه، عصرها میاد تو صحن شبستان مشقش رو می نویسه. هر چی می گم بچه اینجا محل عبادت مردمه نه جای مشق نوشتن، تو گوشش نمی ره. خب حاج آقا درسته که لامپی روشن نمی کنه، اما بخاری مسجد که روشنه و از

گرمای اون استفاده می کنه یا روی فرش مسجد که می شینه».

زینب خانم که به جز سلام و علیک اول صحبتی نکرده بود، پرده اتاق بغلی رو کنار زد و وسط صحبت سید گفت: «حاج آقا خدا به سر شاهده هم من و هم این بچه ها این چیزارو رعایت می کنیم. اما خدا نکنه این دو تا طفل معصوم بخوان پاشونو غیر از وقت نماز تو شبستان بذارن، چنان جار و جنجالی راه می اندازه که نگو و نپرس. والله من هم دیگه از این سختگیری ها خسته شدم».

سید یاسر که معلوم بود از صحبت ناگهانی زینب خانم جا خورده بود، چشماش رو به فرش اتاق دوخته بود و چیزی نمی گفت؛ حاج آقا هم که حالا خیلی جدی تر از همیشه شده بود، ابتدا چایی اش رو سر کشید و با یک «عجب» آبدار و کشیده آماده صحبت شد.

مرز احتیاط و ظلم

ابتدا حسابی از زحمات سید یاسر و زینب خانم تشکر و تأکید کرد مسجد در طول شش سال حضور این خانواده چقدر روبراه تر از قبل شده و توضیح داد یک خادم خوب در مسجد گاهی از امام جماعت هم تأثیر بیشتری دارد و...؛ وقتی حسابی فضای گله گذاری و ناراحتی رو جمع کرد، رو کرد به سید یاسر و گفت: «سید جان، احتیاط در مسائل دینی خیلی خوبه، خیلی هم پیش خدا ارزش داره؛ اما به شرطی که از اون ور بوم نیفتیم. نباید به نیت احتیاط به اهل و عیال سخت گرفت یا خدای نکرده به اونها ظلم کرد». با شنیدن کلمه «ظلم» چشم های سید گرد شد و با تعجب به حاجی نگاه کرد و گفت: «ظلم؟ یعنی ما مثل صدام ظالم شدیم؟».

حاج آقا لبخندی زد و گفت: «نه سید جان، خدا نکنه؛ اما فکر نکن ظالم شدن خیلی از ما دوره. همه ما در معرض آلوده شدن به این گناه بزرگ هستیم. البته

گله من از شما اینه که وقتی من دم دستت هستم، چرا از من نمی‌پرسی و خودت شروع می‌کنی به فتوا دادن؟ خب اولاد پیغمبر، وقتی مسجد برای استفاده عموم مؤمنینه، چه منعی هست بچه‌ها هم اونجا بیان؟ به علاوه مگه درس خوندن در مسجد ممنوعه و واقف منع کرده؟ خودت هم داری می‌گی برق اضافی یا بخاری هم که به خاطر آقا غلام حسین روشن نمی‌شه؛ پس چرا به این طفل معصوم سخت می‌گیری؟».

مکروه، نه حرام

سید حدود سی ثانیه با تعجب به لب‌های حاجی چشم دوخته بود و پلک نمی‌زد. ناگهان مثل اینکه چیزی یادش اومده باشه، گفت: «آخه حاجی این بچه تو شبستان میشینه مشق بنویسه، گاهی همونجا خوابش می‌بره. مگه مسجد جای خوابیدنه؟». حاج آقا حسینی دستی به سرش کشید و گفت: «سید خدا! این مستی یدالله یا همین حاجی صلواتی خودمون مگه کم دیدی اینها تو مسجد خوابشون ببره؟ گاهی می‌بینم کلی از این پیرمردها خوابشون برده، خب اگه گناه باشه که باید بیدارشون کنم.

بله خوابیدن در مسجد مکروهه، اما حرام که نیست. بچه صغیر هم که تکلیف نداره. پس وقتی بچه رعایت مسائل طهارت و نجاست رو می‌کنه، نذار طفل معصوم از فضای مسجد دلگیر بشه! اجازه بده درس و مشق و زندگی اش تو همین مسجد رقم بخوره و از معنویت این فضا هم بهره بهره؛ البته قبول دارم که باید احتیاط کرد و کارهایی که برخلاف شأن مسجد و نیت عموم واقفانه، مثل توپ‌بازی و اسکان مهمان را ترک کرد، اما این مواردی که شما می‌گی، بدون استفاده از امکانات مسجد ایرادی نداره».

در همین لحظه غلام حسین در حالی که دو عدد نان سنگک در دست داشت،

وارد خانه شد. اول با دیدن حاج آقا جا خورد، اما خیلی زود سلام کرد و با علاقه آمد پیش حاج آقا. حاج آقا هم با خنده گفت: «بفرما، حلال زاده هم رسید.» صدای خنده سید یاسر از همیشه گرم تر و صمیمی تر در فضای اتاق پیچید.

« نویسنده: روح الله حبیبیان

« احكام مبتلى به مسجد در
فصل تابستان

سید یاسر، خادم با صفای مسجد، با دقت و وسواس همه اصول ایمنی و دستورهای فنی اوس فریدون کولر ساز را رعایت کرده، بسم‌اللهی گفت و دکه روشن را فشار داد. اولین باد خنکی که به صورتش خورد، لبخند رضایتی به لبش نشست و زیر لب گفت: «ای زنده باد! چه بادی می‌زنه!» به قول بچه‌های مسجد، ژست سید یاسر وقت روشن کردن کولرها بی‌شبهت به حال مخترع کولرهای اسپلیت نیست.

از شوخی گذشته، از وقتی این کولرهای اسپلیت بزرگ برای مسجد خریداری شد، وضعیت مسجد از همه نظر عوض شده و آرامش و لذت بیشتری در محیط نماز به وجود آمده و البته بر حجم کار سید یاسر هم افزوده شده و در کنار تسبیح و کلیدهای مسجد، کنترل کولر هم به لوازم همراهش اضافه شده است. بنده خدا وسواس عجیبی در حفظ و حراست از این وسیله به خرج می‌دهد و از همه نظر، هوای آنها را دارد؛ تا جایی که حاج آقا حسینی، امام جماعت مسجد، یک روز به شوخی گفت: «سید! فکر کنم هوای این کولرها را بیشتر از ماداری‌ها!» اما همه اینها گذشت، تا اولین قبض برق در دوران پسا کولر به درب مسجد رسید و برق سه فاز از کله سید پرید. بعد از پرس‌وجو و استعلام از کارشناسان

مربوط، فهمید که این باد خوش و خنک، هزینه‌دار است و اگر در مصرف این کولرها دقت نشود، اداره برق، آخر ماه حسابی از خجالت انسان در می‌آید و اینجا بود که غایله جدیدی در مسجد آغاز شد.

باد خنک، فقط وقت نماز

- روشنش کن پدر آمرزیده!

این جمله کوتاه و مهم، که با صدایی نسبتاً بلند و خطاب به سید یاسر بیان شد، توجه خیلی‌ها را به خود جلب کرد؛ صدا صدای حاج مسلم، بازاری پا به سن گذاشته و محترم مسجد و از خیرین محله بود، که مشغول اختلاط با چند نفر از دوستانش بود. سید که بعد از خاموش کردن کولر در حال جاسازی کنترل در جیب پیراهنش بود، نگاهی از روی تعجب به حاج مسلم انداخت و بعد با صدای بلند، طوری که همه تفهیم شوند، گفت: «نماز و تعقیبات تموم شده، پس دیگه کولر خاموش. باد خنک مال وقت نماز و السلام!»

از چهره حاج مسلم معلوم بود که از این حرف سید ناراحت شده؛ اما محترم‌تر از این بود که بخواهد در حضور دیگران و در حریم مسجد، با خادم دوست‌داشتنی مسجد، بگو مگو کند. با اشاره دست سید را به کنار خود خواند و شروع کرد به توضیح دادن؛ ولی از سر تکان دادن و قیافه جدی سید می‌شد فهمید که او بیدی نیست که به این بادها بلرزد. گفت و گو ادامه دار شد و کم و بیش افراد دیگر هم به این جمع اضافه شدند و هر یک، به تناسب سن و سال و جایگاه خودش، نکته‌ای می‌گفت.

گفت و گو که ادامه دار شد، مثل همیشه حاج آقا حسینی که همیشه حواسش به همه جاهست، یا الهی گفت و وارد جمع آنها شد.

با کولر، بی حضور قلب

ترفند همیشگی حاج آقا این بود که اول با یک شوخی فضا را تلطیف می کرد و بعد وارد بحث می شد. این بار هم موقع نشستن، رو کرد به حاج مسلم و گفت: «حاجی! به نظرت قبلاً که نه برق بود، نه بلندگو و پنکه و کولر، اخلاص و حضور قلب نماز خون‌ها بیشتر بود، یا الآن با این همه امکانات؟» حاج مسلم هم لبخندی زد و گفت: «حاج آقا! کجا رفته اون اخلاص‌ها؟! ای روزگار...!» و شروع کرد به بیان حال و هوای عبادات پدر مرحومش.

اوضاع که آرام شد، حاج آقا حسینی رو کرد به سید یاسر و گفت: «چیہ پسر عمو؟ باز که گرد و خاک راه انداختی! فکر کنم بحث سر کولر بود، درسته؟» اینجا بود که دو طرف با آرامشی بیش از قبل، شروع کردند به طرح مسئله و پرسش اینکه بعد از اتمام نماز، می شود کولر را روشن گذاشت یا نه.

صحبت دو طرف که به پایان رسید، حاج آقا رو کرد به سید یاسر و گفت: «سید جان! الآن وقتی نماز و تعقیبات تموم می شه، شما لامپ‌ها رو هم خاموش می کنی یا شیر فلکه آب رو هم می بندی یا در دستشویی رو قفل می کنی؟» سید خواست جواب این سؤال را بدهد که فهمید پرسش حاج آقا، اصلاً جواب نمی خواهد. به همین خاطر سریع گفت: «خب حاجی! فدای اون عمامت بشم! اینها با کولر فرق داره».

حکم ما و حکم شرع

سید یاسر مشغول توضیح و بیان میزان مصرف برق کولر و هزینه‌های جاری آب و برق شد که حاجی دست سید را گرفت و گفت: «نه دیگه سید جان! اگه مسئله شرع مهمه، پای کم و زیاد هزینه رو وسط نکش؛ اینها مال حکم ما انسان هاست، نه حکم خدا» و برای اینکه مسئله بیشتر کش پیدا نکند، شروع

کرد به توضیح اصل مسئله:

-واقعیت امر اینه که در این مسئله باید بین اموال وقفی و غیر وقفی تفکیک کرد؛ یعنی اگه وسیله‌ای مثل همین کولر، از طرف فرد یا افرادی وقف مسجد شده، باید منظور دقیق واقف در استفاده از اون لحاظ بشه. یعنی اگه گفته این وسیله رو فقط برای استفاده نماز گزاران در حال نماز جماعت وقف می‌کنم، نمی‌شه در غیر این حالت از اون استفاده کرد؛ اما اگه وقف عام برای استفاده مؤمنین بود، یا اصلاً وقف نبود و هدیه به مسجد بود، یا از اموال خود مسجد خریداری شده بود، کم و کیف استفاده از اون به تشخیص عرف و متولی امور مسجد برمی‌گرده.

سید یاسر که فکر نمی‌کرد داستان تا این حد تخصصی و دقیق باشد، چشم‌هایش را تیز کرد و با گردن کج، نگاهی به حاجی انداخت و گفت: «عجب! حالا حاجی! ما از کجا بفهمیم که این کولر چه مدلیه؟ وقفیه یا اهدائیه؟ تا تکلیفمون با این حاج مسلم و رفقا روشن باشه؟»

استفاده عرفی

حاج آقا حسینی که همیشه لبخندی به لب داشت، از این تعبیر سید یاسر که خالی از کنایه هم نبود، خیلی خوشش نیامد و چشم‌گره‌ای به سید رفت و گفت: «سید جان! مطمئن باش اگه استفاده از این دستگاه‌ها و دیگر امکانات مسجد، شرائط ویژه‌ای داشته باشه، بر من متولی لازمه که به شما گوشزد کنم و اگه نگفتم، یعنی به شکل معمول و متعارف می‌شه از اون استفاده کرد. با این حساب، استفاده عادی مؤمنین در اوقات نماز و قبل و بعد از اون، منعی نداره و اصولاً نماز گزار فقط کسی که در حال نمازه، نیست؛ بلکه کسی که زودتر به مسجد آمده و مهیای نمازه یا بعد از نماز و تعقیبات مشغول حال و احوال

با مؤمنین دیگه است هم، نماز گزار محسوب می شه و حق استفاده از عموم امکانات مسجد رو داره».

حاج آقا نگاهی به حاج مسلم انداخت و ادامه داد: «در ضمن هر چند می دونم حاج مسلم راضی نیست این مطلب رو بگم، ولی فکر می کنم باید عرض کنم که این چند تا کولر رو همین حاج مسلم به نیت والدین مرحومش برای مسجد خریداری کرده؛ البته بارها به من تأکید کرد که نمی خواد اسمی ازش برده بشه، ولی حالا به نظرم لازم بود این نکته رو تذکر بدم».

خیز مؤمنانه

سید یاسر که طبق معمول در این اوقات اول چشمانش گرد می شود و بعد دست به حمله ناگهانی می زند، در یک لحظه به سمت حاج مسلم خیز برداشت و شروع کرد به بوسیدن سر و رو و پیشانی حاج مسلم و طبق معمول صدای خنده تعجب جمع بلند شد؛ اما عذر خواهی و ماچ و بوسه که تمام شد، سید یاسر که انگار مطلب جدیدی به یادش آمده باشد، به حاج آقا رو کرد و پرسید: «راستی حاج آقا! حالا که بحث سر لوازم فصل تابستانه، تکلیف آب سرد کن و دیگر امکانات سرمایشی مثل پنکه ها رو هم روشن کن!» حاج آقا حسینی سری به علامت درستی این پرسش تکان داد و گفت: «احسنت آسد یاسر! خوشم میاد که حواست جمعه. در مورد پنکه های مسجد که تکلیفشون مثل کولرهاست. اما در مورد آب سرد کن، روشنه که اگه وقف باشه و واقف نظر خاصی داشته باشه، باید رعایت بشه. اما در غیر این صورت، معمولاً این وسیله برای استفاده عموم مردم، حتی اونهایی که وارد مسجد نمی شن تهیه میشه و به همین خاطر، ما هم اون رو کنار درب ورودی گذاشتیم تا هر هگذر تشنه ای بتونه به نیت اهدا کننده، از آب گوارا بهره مند بشه. پس نیت عبادت در مسجد و... هم در استفاده از اون شرط نیست».

« احكام مسجد و معتكفين

هوا کم کم تاریک می شد و حال و هوای خوش غروب آفتاب، دل ها را هم هوایی می کرد؛ روز اول اعتکاف بود و حال و هوای افراد حسابی آسمانی؛ به خصوص اعتکاف اولی ها که از رفتارها و قیافه هاشان می شد ذوق زدگی و بهت را در کنار لذت و افتخار به خوبی خواند.

سید یاسر خادم با صفای مسجد هم به رسم هر غروب مشغول روشن کردن بلندگوی مسجد و پخش قرآن و اذان از گلدسته ها بود. طولی نکشید که یا الله یا الله گویان عده ای را جابه جا کرد تا سجاده های صف اول و دوم را پهن کند؛ بعد از مرتب کردن سجاده ها، طبق معمول رفت سراغ گلاب پاش مخصوص خودش و مشغول تلمبه زدن شد تا بتواند سر و روی نماز گزاران و فضای عمومی مسجد را خوش بوتر از همیشه کند.

هر کسی به فراخور سن و سال و حال و هوای خودش هم چیزی به سید می گفت: «الهی حاجی بشی سید جان»، «ایشالا به زائران اباعبدالله گلاب بپاشی»، «دمت گرم. خیلی باحالی سید»، «سید! نپاش سید!» این جمله آخری که از طرف حاج آقا حسینی و با صدایی بلندتر بیان شد، توجه همه را به خود جلب کرد.

معتکف و استنشام بوی خوش

چند لحظه‌ای سکوت همه مسجد را فرا گرفت. سید یاسر که از دعاها و تعارفات اهل مسجد حسابی خوشحال شده بود، با این جمله حاجی حسابی جا خورد و دستپاچه گفت: «چرا حاج آقا؟ کار هر روزمه. مشکلش چیه؟»

حاج آقا که هنوز جمله سید یاسر تمام نشده به او رسیده بود و پیشانی اش را می بوسید، گفت: «سید جان! فعلاً این گلاب پاشت و بذار پایین و میکروفون رو بده به من» سید هم گیج و مبهوت «ای به چشم» ی گفت و رفت سراغ میکروفون؛ حاج آقا حسینی با همان لبخند همیشگی و مثل همیشه با صلوات بر پیامبر و اهل بیت: صحبت هایش را آغاز کرد و تذکر داد چون وقت نماز نزدیک است، فقط قصد گفتن یکی از احکام اعتکاف را دارد.

«یکی از محرّمات برای معتکف این است که بوی خوش یا گیاهان معطر را ببوید؛ البته استعمال عطر و مانند آن برای کسی که قدرت بویایی ندارد و مثلاً زکام گرفته معنی ندارد، اما کسی که شکر خدا قدرت بویایی دارد و از بوییدن این بوی خوش لذت می برد، باید در حال اعتکاف از این لذت دوری کند و الا مرتکب کار حرام شده است. بر این اساس، نباید محیط اعتکاف را به گونه‌ای خوش بو و معطر کنیم که با تنفس عادی هم صدق استنشام بوی خوش حاصل شود.»

بعد حاج آقا رو به سید یاسر کردند و با خنده گفتند: «پس سید جان! یا این چند روزه گلاب پاشی نکن، یا یکی یه دونه دماغ گیر مخصوص شنا به همه دوستان بده!» صدای خنده حضار فضای مسجد را پر کرد و بعد از آن همه با صلوات محیط مسجد را نورانی تر کردند.

نماز در پنج وقت

«إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ...» صدای گرم و رسای صلوات مؤمنین مجدداً فضای شبستان را پر کرد و همه آماده نماز دوم بودند که حاج آقا فرمودند: «معتکفین روزه دار تشریف ببرند برای صرف افطار»؛ بالبخندی که بر لب همه نشست، معلوم شد که خیلی‌ها قلباً خواهان همین بودند که سریع از خجالت شکم‌های خالی خود در بیایند، عده‌ای البته تا نافله را نخواندند، از سجاده دل نکندند.

نیم ساعتی که از افطار گذشت، حاج آقا به یکی از نوجوان‌های خوش صدا اشاره کرد و گفت: «آقا رسول! یا علی! پاشو اذان عشاء رو بگو» نوجوان بیچاره که تعبیر «اذان عشاء» را برای اولین بار شنیده بود، با تعجب پرسید: «این دیگه چه جور اذانیه حاج آقا؟ من فقط اذان معمولی بلدم» حاج آقا که از جمله او خنده‌اش گرفته بود، با خنده گفت «همون، یکی از همون اذان‌های معمولیت رو بگو» نماز عشاء که خوانده شد، حاج آقا مجدداً میکروفون را برداشت و شروع به صحبت کرد:

«شاید برای شما نماز گزاران عزیز این سؤال پیش آمده که چرا بین نماز مغرب و عشاء این قدر فاصله انداختیم؛ البته قطعاً اگر سنگی بر خی مؤمنین به خصوص نوجوان‌ها در این تصمیم مابی تأثیر نبوده، اما حقیقت اینه که طبق سنت اسلام و توصیه اهل بیت، نمازهای یومیه بهتره در ۵ وقت خونده بشه؛ یعنی هر چند با هم خوندن نماز ظهر و عصر و مغرب و عشاء عیبی نداره، اما بهتر اینه که در صورت امکان مثل همین ایام اعتکاف که همه در مسجد حضور دارند و آماده عبادت هستند، این عمل مستحبی رعایت بشه تا فضیلت و ثواب نماز مون کامل بشه».

خروج از مسجد؟

حاج آقا مشغول توضیح در مورد وقت دقیق فضیلت نماز عصر و عشاء بود که صدای سید یاسر بلند شد که به یکی از جوان‌های دانشجو خطاب می‌کرد: «برو از حاجی بپرس؛ آخه چرا می‌خوای گناه کنی جوون؟» طبق معمول همه سرها به عقب برگشت. حاج آقا که دید سید یاسر خادم، دست جوان بخت برگشته را گرفته و به سرعت به سمت او می‌آید، شستش خبردار شد که اوضاع مسجد عنقریب به هم خواهد ریخت. به همین خاطر قبل از دهان باز کردن سید گفت: «خوب مثل اینکه یک مشکل کوچیک پیش اومده، خداوند همه مشکلات بزرگ ما رو حل کنه صلوات ختم بفرمایید» و سریع سید و جوان را به گوشه مسجد کشاند.

یکی دو دقیقه‌ای طول کشید که سید و جوان آرام شوند و گوش به فرمایش حاج آقا حسینی بدهند؛ حاج آقا که از این حادثه قدری دلخور شده بود، با صدایی آهسته و البته آمیخته به اعتراض گفت: «برادر! شما که بحثون سر حلال و حرام خداست، اصلا توجه دارید که همین بگوومگو یا جدال از محرمات اعتکافه؟» جوان سرش را پایین انداخت و سید هم بعد از لحظه‌ای مکت «استغفرالله» می‌گفت و مثل همه اوقاتی که خجالت می‌کشد، کلاهش را برداشت و مشغول دست کشیدن به موهایش شد.

خروج ممنوع و مجاز

سید که اندکی آرام شد، گفت: «حاج آقا! این جوون عزیز دیشب اومده و نیت اعتکاف کرده، حالا می‌خواد از مسجد بره بیرون، من هم در رو قفل کردم که کسی از معتکفین دچار گناه نشه. ولی ایشون اصرار داره که بره بیرون، حالا شما بفرمایید کار من درسته یا ایشون؟»

حاج آقا لبخندی زد و عمامه‌اش را برداشت و در حالی که سرش را تکان می‌داد گفت: «آمان از دست تو یکی سید یاسر» بعد از لحظه‌ای مکث ادامه داد «اولاً» که خارج شدن از مسجد در حال اعتکاف، زمانی حرامه که روز سوم اعتکاف رسیده باشه نه روز اول و دوم و در این دو روز، حداکثرش اینه که اعتکاف باطل بشه، نه اینکه کار حرامی رخ داده باشه؛ ثانیاً اصل اشکال خروج از مسجد مال موردیه که بدون ضرورت باشه، یعنی کار مهم و ضروری در میون نباشه و الا خارج شدن کوتاه مدت برای انجام کارهای ضروری حتی در روز سوم ضروری به اعتکاف نمی‌زنه؛ شما هم وظیفه نداری از مؤمنین پرس و جو کنی ببینی کارشون ضروری هست یا نه!»

جوان دانشجو که انگار با این فرمایش حاج آقا دنیا را به او داده باشند گفت: «حاج آقا خدا خیر تون بده! یک ربعه دارم به این سید میگم در رو باز کن باید برم دفتر چه بیمه مادرم رو که اشتباهی تو کیفم مونده بهش برسونم و برگردم، بنده خدامی خودا بره داروهاش رو بگیره معطل دفتر چه است.»

سید یاسر طبق معمول از جا پرید و جوان رو در آغوش گرفت و شروع کرد به عذرخواهی و حلالیت گرفتن. اطرافیان هم که متوجه شدند غائله ختم به خیر شده، صلواتی فرستادند؛ حاج آقا هم فرمود: «حالا بسه سید جان! پاشو میکروفون رو روشن کن باید این مسئله رو هم کامل توضیح بدم.»

« نویسنده: روح‌الله حبیبیان

« احكام مېتلى به مسجد در ماه
محرم

«آقاسید یاسر! آقاسید یاسر!» نوجوان مدام سید را صدا می‌زند، اما سید یاسر که مجذوب نوای گرم مداح است، با تکان‌های شدید شانه‌ها، در حالی که دستمال قرمز وحنایی‌اش را روی صورتش گرفته، اشک می‌ریزد و به هیچ‌وجه متوجه نوجوان نیست. طولی نمی‌کشد که با تکان‌های اطرافیان، سر بلند می‌کند و متوجه حضور نوجوان می‌شود.

«آقاسید یاسر ببخشید، مادر م‌دم در مسجد باشما کار داره».

یکی دو دقیقه بعد سید در حالی که نگاهش به زمین دوخته شده، دم در مسجد با خانم میان‌سالی که گویا تازه به این محله آمده، مشغول صحبت است: «حاج آقا خدا خیر تون بده. پسر م‌م تو همین چند ماهی که به این محله اومدیم، کلی از خوش اخلاقی‌های شما تعریف کرده. راستش ما هر سال روز عاشورا تو خونه م‌مون روضه می‌گیریم و عزادارارو اطعام می‌کنیم. تا سال قبل لوازم آشپزی رو از مسجد محله قبلی م‌مون امانت می‌گرفتیم. خواستم اگه ممکنه امسال از لوازم این مسجد استفاده کنم».

سید یاسر که همیشه تلاش می‌کرد به هر شکل ممکن در کارهای دینی و مذهبی مشارکت داشته باشد، با خوش‌رویی گفت: «به‌به! خدا قبول کنه.

الحمد لله همسایه‌های جدید محله هم اهل خیرات و مبرات هستن؛ خدا رو شکر. حتماً حاج خانوم، به روی چشم. فقط بفرمایید چی لازم دارید، چون باید لوازمی که برای اطعام عزاداران مسجد استفاده نمی‌شه رو خدمت تون بدم...».

خانم همسایه مشغول بیان لوازم مورد نیاز است که ناگهان فکری از ذهنش می‌گذرد و می‌پرسد: «حاج آقا عذر می‌خوام، نیازی نیست تو این مسئله از امام جماعت مسجد اجازه گرفته بشه؟». سید یاسر گلویی صاف کرده، بالبخند می‌گوید: «نه خواهر من، حاج آقا حسینی این امور رو به من سپرده و تا حالا به خیلی‌ها لوازم مسجد رو امانت دادیم. نمونه‌اش همین دیشب که برای منزل حاج غلامحسین اعرافی دو تادیگ و اجاق گاز بردیم».

فرق بلندگو با بلندگو

سید آماده ورود مجدد به مسجد بود که صدایی آشنا از پشت سر، توجهش را به خود جلب کرد: «اولاد پیغمبر! صبر کن». معلوم بود که مهندس نعمتی جانباز باصفا و فرمانده بسیج مسجد است که همیشه سید را به این نام صدا می‌زند. سید هم هنوز برنگشته، گفت: «جانم مهندس جان». مهندس با همان پای مصنوعی، لنگ‌لنگان خودش را به سید رساند و گفت: «اولاد پیغمبر حواست هست پس فردا روز هفتم محرمه؟ فردا شب باید دسته عزاداری رو راه بندازیم به سمت امامزاده. هنوز باندها و دستگاه بلندگو رو تحویل بچه‌ها ندادی‌ها!».

سید یاسر گفت: «نه مهندس جان، فدای اون پات برم که تو بهشت منتظر ته، یادم نرفته. اتفاقاً امسال یه خواب خوب براتون دیدم». مهندس نعمتی بالبخند پرسید: «خدا به خیر کنه؛ وقتی سید یاسر برای ما خواب ببینه، هوا حسابی پسه». سید خنده‌ای کرد و گفت: «نه مهندس جان نگران نباش. امسال آقای دکتر مظفر پور، همین همسایه حاجی به نیت مادر مر حومش یک دستگاه

آخرین مدل با چهار تابند عالی وقف مسجد کرده که آگه اینارو، رو ماشین سوار کنید، منطقه رومی تر کنید!».

مهندس گفت: «خدا، هم به دکترا خیر بده هم به شما که به فکر بچه‌های بسیجید. اما سید جان از حاجی اجازه گرفتی؟». سید که از تکرار مجدد یک سؤال در طول چند دقیقه، قدری دلگیر شده بود، خواست مثل جوابی که به خانم همسایه داده، با سری افرشته بگوید: همه اینها در اختیار خودم است، که ناگهان به یادش افتاد در این مورد به خصوص تا حالا با حاجی صحبتی نکرده بود. به همین خاطر جواب این سؤال را منوط به بعد از نماز مغرب و عشا کرد.

هنوز مأمومان مشغول تسبیحات بودند که سید سریع خودش را به حاج آقا حسینی رساند و مسئله بلندگوهای جدید را مطرح کرد؛ اما برخلاف انتظارش حاجی گفت: «نه سید جان، حساب لوازم آشپزخانه با بلندگوها فرق داره. اونهارای استفاده همه مؤمنین خریداری شده، اما بلندگوهای مسجد وقفه. بلندگوهای قبلی برای همه امور دینی وقف شده بود، در نتیجه می شد در دسته عزاداری و راهپیمایی‌ها مورد استفاده قرار بگیره، اما این بلندگوهای جدید از طرف واقف فقط برای مسجد وقف شده و تأکید شده که از مسجد بیرون برده نشه».

حتی آب میوه و کیک یزدی

سید که با تعجب به حرف‌های حاجی گوش می داد، هم خوشحال بود که در این مسئله احتیاط کرده و مورد را با امام جماعت مسجد در میان گذاشته و هم قدری دماغ بود که چطور مسئله را به مهندس نعمتی بگوید. به همین خاطر گفت: «می گم حاج آقا، الان دکترا مظفر پور پشت سرتون نشسته، آگه اجازه بدید همین الان رضایتش رو جلب کنم که امسال از این بلندگو تو دسته عزاداری استفاده بشه. قطعاً روح مادرش هم شاد می شه».

حاج آقا که مشغول ذکر تسبیحات بود، با این جمله تسبیحش را قطع کرد و گفت: «نه سیدجان نمی شه؛ وقتی کسی چیزی رو وقف کرد، حتی خودش هم نمی تونه شرایط وقف رو تغییر بده؛ برو همون بلندگوهای قدیمی رو به بچه ها بده و بگو: صدارو هم مثل سال های قبل طوری تنظیم کنن که همسایه ها ذیت نشن و خدای نکرده حق الناسی به گردن مانیفته».

سید که از این جواب حاجی قدری جاخورده بود، گفت: «چشم، چشم حاجی، فکر کنم باز هم سوتی دادم. فقط یه مسئله کوچیک حاج آقا، دیروز که زیارت عاشورا داشتیم، از آب میوه و کیک های زیارت عاشورا به تعدادی زیاد اومده. صلاح می دونید اینها رو بدم به بچه های مسجد که فردا درگیر آماده سازی مقدمات دسته عزاداری می شن؟.»

حاج آقا قدری سکوت کرد و گفت: «احسنت به شما آقا سید یاسر، احسنت که همیشه مراقب این جزئیات هستی و همه مسائل مشکوک رو می پرسی، حتی کیک و آب میوه های اضافه اومده رو. در این مورد هیچ اشکالی نداره؛ چون اینها برای امور خیر و از پول کمک های عمومی خیرین تهیه می شه و ضرورت نداره فقط توزیارت عاشورا مصرف بشه؛ اما یادت باشه سیدجان اگه همین غذاها، بانی مشخصی داشت و مثلاً قرار شد برای عزاداران استفاده بشه، نمی تونی تو جلسه هیئت امنای مسجد از اونا استفاده کنی.»

« نویسنده: روح الله حبیبیان »

« مروری بر احکام مرتبط با
مسجد

« ۱) نجس کردن مسجد و تطهیر آن

« الف) نجس کردن زمین، سقف، بام و طرف داخل دیوار مسجد حرام است.

« ب) هر کس بفهمد که مسجد نجس شده است، باید فوراً نجاست آن را برطرف کند.

« ج) احتیاط واجب آن است که طرف بیرون مسجد را هم نجس نکنند و اگر نجس شود، نجاست آن را برطرف نمایند.

● (۱-۱) ناتوانی از تطهیر مسجد

« الف) اگر نتواند مسجد را تطهیر کند، یا نیازمند کمک باشد و کمک دریافت نکند، تطهیر مسجد بر او واجب نیست.

« ب) اگر نجس بودن مسجد نوعی بی‌احترامی به آن باشد، بنابر احتیاط واجب، بر چنین فردی واجب است تا نجس شدن مسجد را به کسی که می‌تواند آنجا را تطهیر کند، اطلاع دهد.

● (۲-۱) کندن و خراب کردن برای تطهیر مسجد

« الف) اگر جایی از مسجد نجس شود که تطهیر آن بدون کندن، یا خراب کردن ممکن نباشد، باید آنجا را بکند، یا اگر موجب خرابی زیادی نمی‌شود، آنجا را خراب کند.

« ب) در صورت کندن و خراب کردن محل نجس در مسجد، پر کردن جای کنده شده و ساختن محل خراب شده، واجب نیست. البته اگر کسی که آنجا را نجس کرده است، شخصاً آنجا را برای تطهیر کنده و یا خراب کرده است، در صورت امکان باید آنجا را پر یا تعمیر کند.

● (۳-۱) اگر فرش مسجد نجس شود

اگر فرش مسجد نجس شود، بنا بر احتیاط واجب باید آن را آب کشید ولی چنانچه فرش در اثر آب کشیدن خراب می‌شود و بریدن محل نجس بهتر باشد (یعنی ضرر کمتری داشته باشد)، باید آنجا را برید و اگر کسی که آنجا را نجس کرده است، خودش آن را برای تطهیر ببرد، باید خسارت آن را بپردازد.

● (۴-۱) بردن نجاست و چیز نجس در مسجد

« الف) بردن عین نجاست (مانند بول و خون) در مسجد، چنانچه موجب بی‌احترامی به مسجد باشد، حرام است.

« ب) بردن چیز نجس (مانند لباس یا کفش نجس) در مسجد، چنانچه موجب بی‌احترامی به مسجد باشد، حرام است.

● (۵-۱) جنب و حائض در مسجد

شخص جنب و زنانی که دوران قاعدگی و یا ایام نفاس خود را می‌گذرانند، باید

از داخل شدن به مسجد اجتناب کنند. پس توقف و درنگ کردن در مسجد بر جنب و حائض و نفساء حرام است. ولی اگر مسجدی دارای دو در باشد، این افراد می توانند از یک در داخل و از در دیگر خارج شوند. (البته به استثنای مسجد الحرام و مسجدالنبی که جنب و حائض حتی مجوز ورود به این مساجد را ندارند).

« ۲) بردن وسائل عزاداری و جشن در مسجد

اگر برای مراسم عزاداری، روضه خوانی، در مسجد چادر برپا کنند، پرده سیاه آویزان نمایند یا وسایل پذیرایی، چای و غذا ببرند، چنانچه موجب وارد آمدن خسارت به مسجد و نیز مانع از نماز خواندن نشود، اشکال ندارد.

« ۳) مستحبات ورود و حضور در مسجد

- « الف) تمیز کردن مسجد و روشن کردن چراغ آن مستحب است.
- « ب) انسان مستحب است خود را برای ورود به مسجد خوشبو سازد، لباس پاکیزه، فاخر و قیمتی بپوشد.
- « ج) مستحب است انسان ته کفش خود را برای ورود به مسجد واریسی کند تا نجاستی بر آن نباشد.
- « د) مستحب است هنگام ورود به مسجد، اول پای راست و هنگام خروج، اول پای چپ را بگذارد.
- « هـ) از همه زودتر به مسجد آمدن و از همه دیرتر از مسجد بیرون رفتن، از مستحبات مسجد است.
- « و) پس از ورود، دو رکعت نماز به قصد تحیت و احترام مسجد بخواند و اگر نماز واجب یا مستحب دیگری هم بخواند کافی است.

« ۴) مکروهات مربوط به مسجد

- « الف) خوابیدن در مسجد (اگر ناچار نباشد) مکروه است.
- « ب) گفتگو پیرامون امور دنیایی مکروه است.
- « ج) اشتغال به صنعت در مسجد کراهت دارد.
- « د) خواندن شعری که از مقوله نصیحت و مانند آن نباشد، مکروه است.
- « هـ) انداختن آب دهان، بینی و اخلاط سینه در مسجد مکروه است.
- « و) جستجوی گمشده در مسجد مکروه است.
- « ز) بالا بردن صدا در مسجد کراهت دارد. (البته بالا بردن صدا برای اذان مانعی ندارد).
- « ح) ورود افرادی که سیر، پیاز و مانند آن (که بوی دهان آنها مردم را اذیت می‌کند) خورده‌اند به مسجد کراهت دارد.

« ط) انسان باید از گذرگاه و محل عبور قراردادن مساجد خودداری کند، مگر اینکه هر گاه از مسجد عبور کرد، دو رکعت نماز در آن بجای آورد که در این صورت رفع کراهت می شود.

« ۵ احکام اشیاء پیدا شده در مسجد

- (۱-۵) اگر مال پیدا شده نشانه‌ای ندارد
مالی که انسان پیدا می‌کند اگر نشانه‌ای نداشته باشد که به واسطه آن صاحبش معلوم شود بنابر احتیاط واجب باید از طرف صاحب آن صدقه بدهد.
- (۲-۵) مال پیدا شده نشانه‌دار، به ارزش کمتر از ۱۲/۶ نخود نقره باشد
اگر مالی پیدا کند که نشانه دارد و قیمت آن از ۱۲/۶ نخود نقره سکه‌دار کمتر است:
« الف) چنانچه صاحب آن معلوم باشد و انسان نداند راضی است یا نه، نمی‌تواند بدون اجازه او آن را بردارد.
« ب) اگر صاحب آن معلوم نباشد، می‌تواند به قصد این که ملک

۱. توجه: ۱۲/۶ نخود نقره تقریباً معادل نیم مثقال نقره است. نیم مثقال تقریباً ۲/۳ گرم است. چنانچه قیمت هر گرم نقره ۲۲۲۰۰ ریال باشد (قیمت مردادماه سال ۹۵)، ۱۲/۶ نخود نقره تقریباً قیمتی معادل با ۵۱۰۰۰ ریال خواهد داشت.

خودش شود، بردارد.

« ج) در این صورت اگر آن مال تلف شود و از بین برود، نباید عوض آن را بدهد بلکه اگر قصد مالک شدن آن مال را هم نکرده و بدون تقصیر او تلف شود، دادن عوض بر او واجب نیست.

● ۵-۳) اگر از روی علائمی می توان صاحب مال را پیدا کرد

هرگاه چیزی که پیدا کرده که نشانه ای دارد که به واسطه آن می تواند صاحب مال را پیدا کند، در صورتی که قیمت آن چیز به ۱۲/۶ نخود نقره سکه دار برسد، باید اعلان کند که فلان مال را پیدا کرده تا صاحب مال را بیابد، و چنانچه از روزی که آن را پیدا کرده تا یک هفته هر روز و بعد از آن تا یک سال هفته ای یک مرتبه در محل اجتماع مردم اعلان کند، کافی است.

● ۵-۴) اعلان مال گمشده توسط فرد دیگر

اگر انسان خودش نخواهد اعلان کند، می تواند به کسی که اطمینان دارد بگوید که از طرف او اعلان نماید.

● ۵-۵) پیدا نشدن صاحب مال پس از اعلان

اگر تا یک سال اعلان کند و صاحب مال پیدا نشود:

« الف) می تواند آن را برای خود بردارد، به قصد این که هر وقت صاحبش پیدا شود، عوض آن را به او بدهد.

« ب) همچنین می تواند آن را برای صاحبش نگهداری کند تا هر وقت پیدا شد به او بدهد.

« ج) البته احتیاط مستحب آنست که آن را از طرف صاحبش صدقه بدهد.

« د) اگر مال را برای صاحبش نگهداری کند و از بین برود، چنانچه در نگهداری آن کوتاهی نکرده و تعدّی (یعنی زیاده روی) هم ننموده باشد، ضامن نیست.

« ه) اگر آن را از طرف صاحبش صدقه داده باشد یا برای خودش برداشته باشد، در هر صورت ضامن است.

● ۵-۶) اگر اعلان نکند

کسی که مالی را پیدا کند، اگر عمداً به دستوری که گفته شد اعلان نکند:

« الف) معصیت کرده است.

« ب) بازهم واجب است اعلان کند.

● ۵-۷) مالی را که دیوانه یا بچه پیدا کرده

اگر بچه نابالغ، چیزی را پیدا کند در صورتی که طبق احکام ذکر شده در بالا اعلان آن واجب باشد، ولی او باید پیدا کردن آن را اعلان نماید.

● ۵-۸) یأس از پیدا کردن صاحب مال در بین سال اعلان

اگر انسان در بین سالی که اعلان می کند، از پیدا شدن صاحب مال ناامید شود، احتیاط واجب آن است که آن را صدقه بدهد یا برای مالک آن را حفظ و نگهداری کند.

● ۵-۹) تلف مال در بین سال اعلان

اگر در بین سالی که اعلان می کند، مال از بین برود:

« الف) چنانچه در نگهداری آن کوتاهی یا تعدّی (یعنی زیاده روی) کرده باشد، باید عوض آن را به صاحبش بدهد.

« ب) اگر در نگهداری آن کوتاهی نکرده و زیاده روی هم ننموده است، چیزی بر او واجب نیست.

● ۵-۱۰) اگر علم دارد صاحب مال پیدانمی شود

اگر مالی را که نشانه دارد و قیمت آن به ۱۲/۶ نخود نقره سکه دار می‌رسد، در جایی پیدا کند که معلوم است به واسطه اعلان صاحب آن پیدانمی‌شود:

« الف) می‌تواند روز اول، آن را از طرف صاحبش صدقه بدهد.

« ب) چنانچه صاحبش پیدا شود و به صدقه دادن راضی نشود، باید عوض آن را به او بدهد و ثواب صدقه‌ای که داده است، مال خود اوست.

● ۵-۱۱) مالی که خیال می‌کرد مال خودش است

اگر چیزی را پیدا کند به خیال این که مال خود اوست بردارد، بعد بفهمد مال خودش نبوده، باید آن را تا یک سال اعلان نماید.

● ۵-۱۲) تعیین جنس مال در اعلان

لازم نیست موقع اعلان، جنس چیزی را که پیدا کرده است معین نماید، و اگر بگوید: «چیزی پیدا کرده‌ام»، کافی است.

● ۵-۱۳) مدّعی صاحب مال

اگر کسی چیزی را پیدا کند و دیگری بگوید: آن چیز مال من است، در صورتی باید به او بدهد که: نشانه‌های آن را بگوید و یقین کند مال اوست ولی اگر ذکر نشانه‌ها فقط گمان مالک بودنش باشد، می‌تواند که به او بدهد، یا از دادن به او خودداری نماید.

● ۵-۱۴) اگر مال بدون اعلان تلف شود یا کسی آن را بردارد

اگر قیمت چیزی را که پیدا کرده است به ۱۲/۶ نخود نقره سکه دار برسد، چنانچه اعلان نکند و در مسجد، یا جای دیگری که محل اجتماع مردم است بگذارد و آن چیز تلف شود یا دیگری آن را بردارد، کسی که آن را پیدا کرده است ضامن است.

● ۵-۱۵) مال فاسد شدنی

هر گاه چیزی پیدا کند که اگر بماند فاسد می شود:

« الف) باید تا مقداری که ممکن است آن را نگهدارد.

« ب) پس از آن، قیمت آن را معین کرده و برای خودش بردارد و یا بفروشد.

« ج) پول آن را پس از فروش نگهدارد و احتیاط مستحب آن است که در فروش آن به خودش، یا به دیگری از حاکم شرع - در صورت امکان - اجازه بگیرد و در هر صورت باید نگهداری پول را تا یکسال ادامه بدهد، تا اگر صاحب آن پیدا شد، پول را به او تسلیم کند و اگر صاحب آن پیدا نشد، از طرف او صدقه بدهد و احتیاط واجب آن است که برای صدقه دادن از حاکم شرع اجازه بگیرد.

● ۵-۱۶) همراه بودن مال هنگام وضو و نماز

اگر چیزی را که پیدا کرده است، در وقت وضو گرفتن و نماز خواندن همراه او باشد، در صورتی که قصدش این باشد که صاحب آن را پیدا کند اشکال ندارد.

● ۵-۱۷) اگر کفش او را ببرند و کفش دیگری به جای آن بگذارند

اگر کفش او را ببرند و کفش دیگری به جای آن بگذارند:

« الف) چنانچه بداند کفشی را که مانده مال کسی است که کفش

او را برده، در صورتی که از پیدا شدن صاحبش مأیوس است، یا برای او مشقت داشته باشد، می‌تواند آن را به جای کفش خودش بردارد.

« ب) اگر قیمت آن کفش از کفش خودش بیشتر باشد باید هر وقت صاحب آن پیدا شد، زیادی قیمت را به او بدهد.

« ج) در صورت دوم، که از پیدا شدن صاحب کفش ناامید شود، باید با اجازه حاکم شرع، از روی احتیاط، زیادی قیمت را از طرف صاحبش صدقه بدهد.

« د) اگر احتمال دهد کفشی که مانده است مال کسی نیست که کفش او را برده، باید با آن معامله مجهول المالک نماید، یعنی صاحب کفش را جستجو کند و چنانچه از پیدا کردن او مأیوس شود بنا بر احتیاط از طرف صاحبش به فقیر صدقه بدهد.

• ۵-۱۸) اگر مال پیدا شده را جایی بگذارد و دیگری بردارد

اگر مالی را که کمتر از $12/6$ نخود نقره سکه دار ارزش دارد، پیدا کند و از آن صرف نظر نماید و در مسجد یا جای دیگر بگذارد، چنانچه کسی آن را بردارد، برای او حلال است.

توجه:

- $12/6$ نخود نقره تقریباً معادل نیم مثقال نقره است. نیم مثقال تقریباً $2/3$ گرم است. چنانچه قیمت هر گرم نقره 22200 ریال باشد (قیمت مردادماه سال ۹۵)، $12/6$ نخود نقره تقریباً قیمتی معادل با 51000 ریال خواهد داشت.

« ۶) اموال مسجد^۱ »

● ۶-۱) بیرون بردن اموال مسجد

بیرون بردن هیچ یک از ابزار و وسایل مسجد جایز نیست و اگر کسی آنها را به همراه ببرد، باید فوراً برگرداند. البته چنانچه خارج کردن این ابزار و وسایل به سبب هدف مطلوبی باشد اشکالی ندارد. برای نمونه اگر بلندگوی مسجد خراب شد، بیرون بردن آن برای تعمیر، نه تنها مانعی ندارد که مطلوب هم هست.

● ۶-۲) استفاده شخصی از اموال و امکانات مسجد

به طور کلی هر گونه استفاده از بخش‌ها، امکانات و اموال مسجد برای امور مغایر با مسجد، جایز نیست. از این رو برای مصارف شخصی هم مطلقاً جایز نیست. ذکر چند استفتاء مساله راروشن تر می‌کند:

۱. ۱۱۰ سوال پیرامون مسجد، مرتضی رستگار، دفتر مطالعات و تحقیقات مرکز رسیدگی به امور مساجد، بهمن ۱۳۸۴.

- ۶-۲-۱) آیا مهر مسجد را می‌توان به مسجد دیگر یا به منزل برد؟
- **جواب:** جایز نیست و باید به جای اول برگرداند، مگر اینکه یقین کند که مخصوص آن مسجد نیست.
- ۶-۲-۲) آیا جایز است لوازم مسجد از قبیل کولر، بلندگو، فرش و... را جهت استفاده شخصی مراسم ختم یا عروسی یا... و یا استفاده پیشنماز مسجد، از مسجد خارج کرد؟
- **جواب:** تابع کیفیت وقف است. اگر برای استفاده در مسجد وقف شده، بیرون بردن آن از مسجد جایز است.
- ۶-۲-۳) مسجد را تعمیر کرده‌اند، گچ و خاک قدیمی آن را کنده و بیرون ریخته‌اند و قابل استفاده نیست. آیا جایز است که آن خاک‌ها را برای پر کردن صحن خانه یا اتاق ببرند یا نه؟
- **جواب:** اگر به هیچ وجه حتی برای مسجد دیگر مورد استفاده نیست و خریدار هم ندارد، جایز است.
- ۶-۲-۴) اگر در مسجد روضه برقرار باشد، آیا می‌توان برای ضبط شخصی از برق آن استفاده کرد؟
- **جواب:** جایز نیست، مگر آنکه پول برق مصرف شده را بدهند.
- ۶-۲-۵) استفاده از بلندگوی مسجد جهت پیدا کردن والدین کودک گم شده یا پیدا کردن صاحب مال گم شده یا اطلاع رسانی اهالی محل از مراسم شخصی به گونه‌ای که پیام فوق به وسیله بلندگو به اهالی شهر یا محله ابلاغ شود، چه حکمی دارد؟
- **جواب:** اگر بلندگو را به خارج از مسجد نبرند و پول برق آن را بدهند، اشکال ندارد.

● ۶-۳) خرید و فروش ابزار و وسایل مسجد

در مورد ابزار و آلات مسجد، خرید و فروش حرام است. مگر اینکه این منع خرید و فروش موجب تلف شدن ابزار و وسایل شود، (وجود مصلحت) در این حالت فروش آنها جایز بوده و درآمد حاصل از فروش نیز باید صرف همان مسجد و در صورت داشتن منع یا عذر، در مساجد دیگر صرف شود.

« ۷) تکدی در مسجد^۱

• آیا تکدی و تقاضای کمک از دیگران در مسجد جایز است؟

به طور کلی تکدی و تقاضای کمک از دیگران عملی ناپسند است. تکدی و درخواست سوال در مجالس به صورت آشکار در همه مکان‌ها مورد نهی قرار گرفته است. البته چنانچه افراد نیکوکار هر از گاهی، برای مصارف خیر و کمک به مستمندانی که خود می‌شناسند اقدام به جمع‌آوری بخشش‌ها و انفاقات مومنین بکنند، کراهتی ندارد، زیرا بر این عمل، عنوان کمک و تعاون بر برّ و تقوا صادق است، نه تکدی و سوال.

.....
۱. ۱۱۰ سوال پیرامون مسجد، مرتضی رستگار، دفتر مطالعات و تحقیقات مرکز رسیدگی به امور مساجد، بهمن ۱۳۸۴.

« ۸) غصب در مسجد^۱

اگر یکی از مومنان در حال استفاده از مکان خاصی از مسجد مانند محراب برای نماز یا دیگر عبادات مثل قرائت قرآن است، دیگری نمی تواند او را از این مکان براند. این کار علاوه بر اینکه اذیت و آزار مومن است، نوعی غصب نیز محسوب می شود. بنابراین اگر کسی وسایل خود را برای اقامه نماز یا تلاوت قرآن در جایی از مسجد گذاشت و پس از مدتی طولانی برنگشت، هیچ حقی بر او ثابت نخواهد بود و برای دیگری جایز است که قبل از آمدن او، اسباب و وسایل او را بردارد و در آنجا نماز بخواند. مراد از وسایل پهن کردن سجاده و امثال آن است که به اندازه جای یک نماز گزار یا قسمت عمده ای از جای یک نماز گزار را اشغال می کند. بنابراین گذاشتن مهر، تسبیح و ... به عنوان وسایلی که گذاردن آن حق تقدم ایجاد می کند، محسوب نمی شود.

۱. ۱۱۰ سوال پیرامون مسجد، مرتضی رستگار، دفتر مطالعات و تحقیقات مرکز رسیدگی به امور مساجد، بهمن ۱۳۸۴.

« ۹) نصب عکس در مسجد^۱

نماز خواندن مقابل عکس مکروه است، بدین دلیل، خادمان و متولیان امور مساجد باید دقت کنند تا عکس‌ها در مقابل نمازگزاران نباشند، یا به هنگام نماز با وسیله‌ای آن‌ها را بپوشانند.

---

۱. ۱۱۰ سوال پیرامون مسجد، مرتضی رستگار، دفتر مطالعات و تحقیقات مرکز رسیدگی به امور مساجد، بهمن ۱۳۸۴.

« استفتائاتی پیرامون مسجد از
آیت الله العظمی خامنه‌ای (دامت برکاته)

- سؤال: با توجه به این که مستحب است انسان نماز را در مسجد محله خود بخواند، آیا خالی کردن مسجد محل و رفتن به مسجد جامع شهر برای خواندن نماز جماعت، اشکال دارد یا خیر؟
  - جواب: اگر ترک مسجد محله برای خواندن نماز جماعت در مسجد دیگر به خصوص مسجد جامع شهر باشد، اشکال ندارد.

- سؤال: آیا زنها بهتر است نماز را در مسجد بخوانند یا در خانه؟
  - جواب: فضیلت خواندن نماز در مسجد مختص مردان نیست.

- سؤال: آیا انجام تمرین‌های ورزشی در مسجد محل یا خوابیدن در آن جایز است؟ این کارها در مسجدهای دیگر چه حکمی دارد؟
  - جواب: مسجد جای ورزش و تمرین ورزشی نیست و از کارهایی که با شأن و منزلت مسجد منافات دارد، باید پرهیز شود، و خوابیدن در مسجد هم مکروه است.

• سؤال: در بعضی از مناطق به خصوص روستاها مجلس عروسی را در مساجد برگزار می‌کنند؛ به این صورت که مجلس رقص و آواز در خانه بر پا می‌شود، ولی نهار یا شام را در مسجد تناول می‌کنند. آیا این کار شرعاً جایز است یا خیر؟

◦ جواب: غذا دادن به دعوت شدگان در مسجد فی نفسه اشکال ندارد.

• سؤال: برای مقابله با تهاجم فرهنگ غیر اسلامی، حدود سی دانش آموز را از گروه ابتدایی و متوسطه به شکل گروه سرود در مسجد جمع کرده‌ایم که این افراد درسهایی از قرآن کریم، احکام و اخلاق اسلامی را به مقتضای سن و سطح فکری شان فرامی‌گیرند. اقدام به این کار چه حکمی دارد؟ استفاده از آلت موسیقی اُرک توسط گروه چه حکمی دارد؟ انجام تمرین به وسیله آن در مسجد با رعایت موازین شرعی و مقررات مربوطه و متعارف رادیو و تلویزیون و وزارت ارشاد جمهوری اسلامی ایران دارای چه حکمی است؟

◦ جواب: تعلیم قرآن و احکام و آموزش اخلاق اسلامی و تمرین سرودهای مذهبی و انقلابی در مسجد اشکال ندارد، ولی در هر حال مراعات شأن، قداست و جایگاه مسجد واجب است و مزاحمت نماز گزاران جایز نیست.

• سؤال: آیا نمایش فیلم‌های سینمایی که توسط وزارت ارشاد اسلامی ایران توزیع می‌شود، در مسجد برای شرکت کنندگان در جلسات قرآنی، اشکال شرعی دارد یا خیر؟

◦ جواب: تبدیل مسجد به مکانی برای نمایش فیلم‌های سینمایی جایز نیست، ولی نمایش فیلم‌های مذهبی و انقلابی دارای محتوای مفید و آموزنده به مناسبت خاصی و بر حسب نیاز و تحت نظارت امام جماعت

مسجد اشکال ندارد.

• سؤال: آیا پخش موسیقی شاد از مسجد به مناسبت جشن میلاد ائمه معصومین؟ عههم؟ شرعاً اشکال دارد؟

◦ جواب: واضح است که مسجد جایگاه شرعی خاصی دارد، لذا اگر پخش موسیقی در آن منافی با حرمت مسجد باشد، حرام است، حتی اگر موسیقی غیرمطرب باشد.

• سؤال: استفاده از بلندگوهای مساجد که صدا را در خارج از مسجد پخش می‌کنند، تا چه وقت جایز است؟ پخش سرودهای انقلابی یا قرآن کریم قبل از اذان چه حکمی دارد؟

◦ جواب: پخش قرائت قرآن کریم برای چند دقیقه قبل از اذان در وقت‌هایی که باعث اذیت و آزار همسایگان و اهل محل نشود، اشکال ندارد.

• سؤال: آیا استفاده شخصی و اندک از آب مساجد که مخصوص وضو گرفتن است، جایز است؟ مثل این که مغازه‌داران از آن برای نوشیدن، درست کردن چای و یا برای ماشین استفاده کنند، با توجه به این که آن مسجد واقف خاصی ندارد که از این اعمال جلوگیری نماید.

◦ جواب: اگر وقف آب برای خصوص وضو گرفتن نمازگزاران معلوم نباشد و عرف رایج در محله مسجد، این باشد که همسایه‌ها و عبور کنندگان هم از آب آن استفاده می‌کنند، اشکال ندارد، هرچند احتیاط در این مورد، مطلوب است.

• سؤال: مسجدی در مجاورت قبرستانی، وجود دارد و هنگامی که بعضی از مؤمنین به زیارت اهل قبور می آیند، از آب مسجد برای پاشیدن روی قبرهای ارحام خود استفاده می کنند و ما نمی دانیم که این آب عمومی است یا وقف خاص مسجد، و بر فرض هم که وقف خاص مسجد نباشد، معلوم نیست که مخصوص وضو گرفتن و دستشویی رفتن است یا خیر، آیا استفاده مذکور از آن آب جایز است؟

◦ جواب: اگر استفاده از آب مسجد برای پاشیدن روی قبرهایی که خارج از آن قرار دارد، امر رایجی است و کسی به آن اعتراض نمی کند و دلیلی هم بر وقف آن آب برای خصوص وضو و تطهیر نیست، استفاده از آن برای امر مذکور اشکال ندارد.

• سؤال: آیا جایز است وصیت کنم که مرا بعد از مردن در مسجد محله که تلاش فراوانی برای آن کرده ام، دفن نمایند. زیرا دوست دارم در داخل یا صحن آن دفن شوم.

◦ جواب: اگر هنگام اجرای صیغه وقف، دفن میّت استثناء نشده باشد، دفن در مسجد جایز نیست، و وصیت شما در این مورد اعتباری ندارد.

• سؤال: در مساجدی که از محل نذورات خاص مسجد و تبرعات مؤمنین به برق و سیستم تهویه مجهز شده اند، هنگامی که شخصی از اهالی محل فوت می کند، برای او مجلس فاتحه در مسجد برگزار می شود که در آن از برق و سیستم تهویه مسجد استفاده می گردد و برگزار کنندگان مراسم آن هزینه ها را نمی پردازند. آیا این کار شرعاً جایز است؟

◦ جواب: جواز استفاده از امکانات مسجد در اقامه مجالس فوانح برای

اموات و امثال آن منوط به کیفیت وقف و نذر آن امکانات برای مسجد است.

• **سؤال:** آیا شرعاً ساخت موزه در گوشه‌ای از صحن مسجد بدون دخل و تصرف در ساختمان آن جایز است، مثل کتابخانه که امروزه جزئی از مسجد را تشکیل می‌دهد؟

◦ **جواب:** ایجاد موزه یا کتابخانه در گوشه صحن مسجد اگر مخالف کیفیت وقف تالار و شبستان و صحن مسجد باشد و یا موجب تغییر ساختمان مسجد گردد، جایز نیست. بهتر این است که مکانی در کنار مسجد برای این منظور تهیه شود.

• **سؤال:** آیا به‌طور مطلق جایز است که کفار داخل مساجد مسلمانان شوند، هرچند برای مشاهده آثار تاریخی باشد؟

◦ **جواب:** ورود آنان به مسجد الحرام شرعاً ممنوع است و در سایر مساجد هم اگر هتک و بی‌حرمتی مسجد شمرده شود، جایز نیست، بلکه در سایر مساجد هم مطلقاً وارد نشوند.

• **سؤال:** آیا نماز خواندن در مسجدی که توسط کفار ساخته شده، جایز است؟

◦ **جواب:** اشکال ندارد.

- سؤال: اگر کسی شب به مسجد بیاید و در آن بخوابد و محتلم شود و پس از بیداری خروج از مسجد برایش ممکن نباشد، چه تکلیفی دارد؟
  - جواب: اگر قادر بر خروج از مسجد و رفتن به جای دیگر نیست، واجب است که فوراً تیمم نماید تا بقا در مسجد برای او حلال شود.

« استفتائاتی پیرامون مسجد از
مرحوم آیت الله العظمی بهجت قدس سره

• سؤال: اهالی روستایی، تعدادی زیلو را در حدود بیست و چهار سال پیش جهت فرش مسجد جامع این روستا وقف کرده اند. اخیراً مسجد مذکور با قالی فرش شده است و زیلوها بدون استفاده مانده است و اهالی و هیأت امنای مسجد، بر این عقیده اند که زیلوها را جهت مراسم مذهبی در حسینیه، مهدیّه و امثال آن، از مسجد خارج نمایند. حکم شرعی را بیان فرمایید.

◦ جواب: بفروشد و پولش را صرف مسجد نمایند.

• سؤال: اطاقی وقف مسجد بوده که سالها انبار مسجد بوده است و الآن می خواهند آن جا را کتابخانه کنند. آیا اجازه می فرمایید؟

◦ جواب: اگر وقف برای مصالح بوده است، باید خودش یا اجاره اش در مسجد صرف شود، هر چند کتابخانه شود و چه بسا هر نوع استفاده که اجاره اش زیادتر باشد، باید آن را اختیار کنند.

• سؤال: آیا می توان ظروف وقفی مسجد را - که قدیمی شده و مورد استفاده نیست - فروخت و به ظروف بهتری تبدیل کرد؟

○ **جواب:** جایز است.

• **سؤال:** شخصی بار خود را در حیاط مسجد می‌گذارد و حاضر است اجرت هم بدهد. آیا جایز است؟

○ **جواب:** اجرت ندارد. ولی اشغال مسجد به طوری که مزاحمت برای نمازگزاران یا موجب هتک مسجد باشد، جایز نیست.

• **سؤال:** آیا پختن غذا در ایام سوگواری، در پشت بام مسجد جایز است؟

○ **جواب:** اگر به جایی ضرر نزند و موجب نجس شدن مسجد هم نشود و مزاحم نمازگزاران نشود، مانع ندارد.

• **سؤال:** آیا آذین بستن داخل مسجد برای جشن ائمه‌ی اطهار جایز است؟

○ **جواب:** در صورت عدم مزاحمت با نمازگزاران، اشکال ندارد.

• **سؤال:** آیا در مراسمی که در اعیاد و ولادت ائمه (علیهم‌السلام) در مسجد برگزار می‌شود، کف زدن جایز است؟

○ **جواب:** اگر به حدّ لَهو برسد و هتک مکان یا معصوم باشد، جایز نیست.

• **سؤال:** آیا در مسجد می‌توان مجلس عروسی گرفت؟

○ **جواب:** باید در مسجد از کارهایی که با احترام مسجد منافات دارد و یا مزاحم نمازگزاران است و یا در غیر جهت وقف است، اجتناب شود.

• سؤال: گاهی مأمومین نماز جماعت جهت اقامه‌ی نماز زودتر از وقت شرعی در مسجد حاضر می‌شوند و در این بین از امکانات مسجد مثل برق و... استفاده می‌کنند. حکم آن‌ها چیست؟
◦ جواب: در حدّ متعارف اشکال ندارد.

• سؤال: در مساجد غالباً حایلی مثل پرده بین زنان و مردان وجود دارد. با توجّه به این که در مسجدالحرام چنین حایلی وجود ندارد، آیا می‌شود در مساجد دیگر هم این حایل را برداشت؟

◦ جواب: نماز خواندن بدون حایل در صورت تقدّم یا تساوی زن با مرد بنابر اظهر، مکروه است، ولی برای امور غیر از نماز چون غالباً موجب ارتباط و اختلاط بین آن‌ها می‌شود، از این کار احتراز شود، احتیاطاً.

• سؤال: شخصی محتلم است و نمی‌تواند داخل مسجد توقّف نماید و از طرفی تطهیر مسجد واجب است و شخص دیگری هم نیست که آن را تطهیر کند، وظیفه اش چیست؟

◦ جواب: وجوب تطهیر مسجد فوریت عرفیه دارد، لذا پس از غسل کردن مسجد را تطهیر کند و اگر امکان دارد، در حال عبور تطهیر کند.

• سؤال: ورود اهل کتاب به مساجد برای شرکت در مجالس تحریم آشنایان، جایز است یا باید از ورود آن‌ها جلوگیری شود؟
◦ جواب: نباید وارد مساجد مسلمین شوند.

• **سؤال:** آیا برگزاری مراسم در گذشت افراد غیر مسلمان در مسجد شرعا جایز است؟

◦ **جواب:** جایز نیست.

• **سؤال:** اگر کسانی در مسجد غیبت می کنند به طوری که انسان در هر موضع بنشیند با غیبت مواجه می شود و امر به معروف هم تأثیر ندارد آیا رفتن به مسجد جایز می باشد؟

◦ **جواب:** به غیبت گوش ندهید و می توانید به مسجد بروید.

• **سؤال:** حکم نقاشی، تصویر و عکس در مسجد را بیان نمایید.

◦ **جواب:** نقاشی و تصویر در مسجد مکروه است و عکس هم گرچه صورت سازی و مجسمه سازی نیست، بلکه نگاه داشتن صورت در جایی است، ولی تصویر بر «عکس» هم صدق می کند، پس ملحق نمودن آن به نقش و تصویر در کراهت، مبنی بر احتیاط است.

• **سؤال:** از قدیم در مساجد حایلی - مثل پرده - بین زنان و مردان بوده است. اکنون عدّه ای می گویند پرده و دیوار بین زنان و مردان در حال نماز خواندن و موعظه کردن لزوم ندارد. نظر مبارک را در این باره مرقوم فرمایید.

◦ **جواب:** آن چه که به پوشش زنان از مردان نزدیک تر باشد، با فضیلت تر بوده و موافق احتیاط است.

• **سؤال:** اشیایی که به مسجد داده می شود، ممکن است گاهی با عنوان وقف و گاهی با عنوان تملیک باشد، آیا احکام شرعی هر کدام از این دو مورد

مختلف است؟ لطفاً فرق آن‌ها را مرقوم فرمایید

◦ **جواب:** هر چه وقف باشد، باید در جهت وقف مصرف شود و آن چه غیر از وقف است، در غیر آن، در امور مربوط به مسجد مصرف می‌شود، مگر جهت خاصی را قید کرده باشد.

• **سؤال:** آیا فرش مسجد یا حسینیه را که وقف خاص است، می‌توان در مجالس شخصی، یا خارج از آن‌ها استفاده کرد؟
◦ **جواب:** خیر، نمی‌توان.

• **سؤال:** آیا تزیین بیش از حد مساجد، جایز است؟
◦ **جواب:** تزیین آن‌ها به طلا احتیاطاً جایز نیست و هم چنین تزیین آن با تصویر و نقش، به خصوص با تصاویر جانداران.

• **سؤال:** در روستای مجاور ما که مردم آن مهاجرت کرده اند، مسجدی وجود دارد که مخروبه شده است، آیا تعمیر و بازسازی آن لازم است؟
◦ **جواب:** ساختن مسجد و تعمیر مسجدی که نزدیک به خرابی می‌باشد، مستحب است.

• **سؤال:** اگر رویه‌ی کفش نجس شود، آن را واکس بزنیم و پای تر روی کفش گذاشته و وارد مسجد شویم، آیا فرش مسجد نجس می‌شود؟
◦ **جواب:** احتیاطاً آن فرش را تطهیر کنید.

• **سؤال:** آیا کسانی که عذر شرعی دارند، می‌توانند وارد حیاط مسجد و یا

حرم امامان و امام زادگان شوند؟

◦ **جواب:** ورود به حرم امامان جایز نیست، بنابر احوط، ورود به حیاط مسجد اشکال ندارد.

• **سؤال:** مقداری از پول هیأت و مسجد نزد من است، آیا می‌توانم فعلاً این‌ها را خودم مصرف نمایم و هر وقت هیأت احتیاج پیدا کرد بپردازم؟
◦ **جواب:** خیر، نمی‌توانید.

• **سؤال:** آیا کتاب‌هایی که وقف مسجد شده و مورد استفاده نیست را می‌توان به کتابخانه دیگری منتقل نمود؟
◦ **جواب:** مثل سایر موقوفات، متعلق به مسجد است.

• **سؤال:** هرگاه انسان سهواً ضرری به مسجد برساند، آیا ضامن است؟ (مثلاً ناخواسته پا روی مهر مسجد گذاشته و آن را شکسته است)
◦ **جواب:** بله، ضامن است.

• **سؤال:** صحبت کردن در مسجد راجع به امور دنیوی، چه حکمی دارد؟
◦ **جواب:** کراهت دارد.

• **سؤال:** در برخی مناطق به دلیل کمبود سالن، امتحانات دانش آموزان در مساجد برگزار می‌شود، با توجه به این که اکثریت خواهران شرکت‌کننده بالغ بوده و قطعاً عده‌ای از آنان در عادت ماهانه به سر می‌برند و از طرفی مجبور به شرکت در همان جلسه امتحان هستند و عدم شرکت آن‌ها موجب

از بین رفتن زحمات یک ساله آن‌ها خواهد شد، لطفاً بفرمایید آیا مشخص کردن مسجد برای برگزاری امتحانات خواهران جایز است؟ و در صورت برگزاری امتحان در مسجد، خواهرانی که در حال عادت ماهانه اند، می‌توانند شرکت کنند؟

◦ **جواب:** اصل آن برگزاری جایز است و شرکت خواهران در حالت مذکور، حرام است.

• **سؤال:** برخی از اجناس هم چون چای، قند یا... که در مجالس مسجد اضافه می‌آید و در طولانی مدت فاسد می‌شود، آیا می‌توان آن‌ها را فروخت و خرج مسجد نمود، یا می‌توان مقداری از آن را به صورت قرض مصرف نمود و در صورت نیاز به همان مقدار پس داد؟

◦ **جواب:** آن چه متعلق به مسجد است، باید تحت نظر متولی شرعی مسجد انجام گیرد و هر چه مالک معین دارد، باید به او مراجعه شود.

• **سؤال:** در برخی مساجد به علت شلوغی باید زودتر جا گرفت، اگر کسی برای خود قبل از نماز جایی بگیرد و جهت وضو یا کار دیگر برود و فرد دیگری جای او را بگیرد، نماز خواندن فرد دوم چه حکمی دارد؟ آیا فقط حرام مرتکب شده یا نماز او هم باطل است؟ و در صورت جلب رضایت فرد اول پس از نماز، نماز او چه حکمی خواهد داشت؟

◦ **جواب:** اگر رحلی در آن جا گذاشته است، اولویت به آن جا پیدا کرده و دیگری که جای او را بگیرد، کار حرام مرتکب شده است، گرچه نمازش باطل نیست.

• سؤال: آیا کسی می تواند هنگام نماز ظهر و عصر، برای نماز مغرب و عشا برای خود جایی را در مسجد مشخص کند؟ و کسی که جایی را مشخص می کند تا چه وقتی نسبت به آن جا حق دارد؟ آیا پس از شروع نماز جماعت نیز حق او باقی است؟

◦ جواب: می تواند این طور جا بگیرد، ولی پس از شروع و انعقاد جماعت حق او زایل می شود و فرد دیگری می تواند در آن جا نماز بخواند.

• سؤال: در برخی مساجد بزرگ ترها و پیرمردها و پیرزنها در صف اول یا جاهای خاص مسجد معمولاً جایی اختصاصی برای خود داشته و این امری پذیرفته شده تلقی می گردد و گاهی اگر جوانی در آن جا بنشیند، او را جابه جا می نمایند، آیا نماز این دسته از افراد اشکالی ندارد؟

◦ جواب: اگر جای کسی را نگیرند، اشکال ندارد.

• سؤال: آیا برگزاری مجالس ترحیم در مساجد مشروع است؟ و آیا اگر این مجالس مزاحمتی برای تعقیبات و عبادت نمازگزاران داشته باشد، چه حکمی دارد؟

◦ جواب: مشروع است، در صورتی که مزاحمت با نمازگزاران نداشته باشد.

• سؤال: اگر همسایگان مسجد از سر و صدا و پارک وسایل نقلیه و رفت و آمد نمازگزاران مسجد ناراحت باشند، تکلیف آنان چیست؟

◦ جواب: اذیت و آزار مؤمنین همسایه، حرام است.

• سؤال: آیا انتقال آب فاضلاب مسجد به وسیله لوله پولیکا از زیر مسجد، در صورت ضرورت جایز است؟

◦ جواب: اشکال ندارد، با فرض عدم صدق تنجیس باطن مسجد.

• سؤال: استفاده از بلندگوهای مساجد که صدا در خارج از مسجد پخش می‌کنند، تا چه وقت جایز است؟ آیا پخش مراسم سخنرانی و عزاداری جایز است؟

◦ جواب: اگر سبب اذیت همسایگان شود، جایز نیست.

• سؤال: با توجه به کراهت خواندن شعر در مساجد، لطفا حکم اشعاری که در مدح یا مرثیه اهل بیت و یا موعظه و مناجات با خداوند است را بفرمایید؟

◦ جواب: خواندن اشعار با موضوعات ذکر شده اشکال ندارد.

• سؤال: بدون شک، آشنایی اطفال با مکان‌ها و مجامع مذهبی از کودکی امری پسندیده است، آیا این مطلب با توجه به حکم استحبابی که برای جلوگیری از ورود اطفال غیر ممیز به مسجد می‌شود چگونه قابل جمع است؛ و در صورتی که جلوگیری و ممانعت از ورود آن‌ها موجب تنفر و انزجار آنان از چنین مکان‌های مبارکی می‌شود، آیا باز هم جلوگیری مستحب است؟ و آیا ورود حسنین علیهما السلام به مسجد و عدم ممانعت پیامبر صلی الله علیه و آله از ورود آنان می‌تواند دلیل بر مطلوبیت ورود اطفال و کودکان به مسجد باشد؟

◦ جواب: اگر از اطفال غیر ممیز مواظبت شود - که مراعات آداب مسجد را بکنند - ورود آن‌ها مانعی ندارد.

• سؤال: آیا پشت دیوار مسجد به طرف بیرون نیز حکم مسجد را دارد و نجس کردن و تصرف در آن حرام است؟

◦ جواب: احتیاط واجب آن است که طرف بیرون دیوار مسجد را هم نجس نکنند و اگر نجس شود، نجاستش را برطرف نمایند؛ مگر آن که واقف آن را جزو مسجد قرار نداده باشد.

• سؤال: عَلم‌های عزاداری دارای مجسمه‌هایی از حیوانات است، آیا قرار دادن عَلم در مسجد اشکال دارد؟

◦ جواب: اشکال ندارد.

• سؤال: آیا می‌توان سهم امام را در ساخت مسجد و حسینیه هزینه کرد؟

◦ جواب: باید با اجازه‌ی مرجع تقلید باشد.

• سؤال: در برخی از مساجد به علت ازدحام جمعیت، صف‌های جماعت در حیاط و حتی کوچه مسجد کشیده می‌شود، آیا استفاده از مهرهای داخل مسجد در حیاط و کوچه، برای خواندن نماز اشکال دارد؟

◦ جواب: ظاهراً اشکال ندارد.

• سؤال: مسجدی کوچک به علت ازدحام جمعیت تبدیل به پنج طبقه شده که هر یک از طبقات اتصال خود را از طبقه زیرین می‌گیرند، آیا نماز جماعت در طبقات فوقانی که ارتفاع فوق العاده زیادی با سطح مسجد دارد، جایز است؟

◦ جواب: بله، جایز است.

• سؤال: ساخت گنبد و مناره جهت مسجد، آیا مطلوب است یا جزو امور زاید و تزئیناتی به شمار می‌رود؟

◦ جواب: مستحب است مسجد دارای سقف نباشد، بلکه مکروه است تظلیل (سایه بان) به غیر عریش که از بوریا ساخته می‌شود و اقرب زوال کراهت به سبب ضرورت و مرجحات دیگر است. و مستحب است مناره در دیوار مسجد باشد و مکروه است بالاتر بودن مناره از سطح بالای مسجد و اقرب ارتفاع کراهت است به سبب ضرورت و حاجت، اگر مقرون به مفسده نباشد.

• سؤال: اگر کسی غذایی که در آن سیر وجود دارد بخورد، آیا ورود او به مسجد اشکال دارد؟ اگر دهان او بو ندهد چه طور؟

◦ جواب: اگر دهان وی بو بدهد، کراهت دارد.

• سؤال: اخیراً با رواج موبایل بسیار اتفاق می‌افتد که نمازگزاران بدون خاموش نمودن دستگاه تلفن همراه، مشغول نماز شده و در بین نماز دستگاه شروع به زنگ زدن کرده که معمولاً مشتمل بر موزیک است، لطفاً حکم شرعی این مسأله و گوش دادن دیگران به موزیک موبایل را در هنگام نماز بفرمایید؟

◦ جواب: اگر صوتی باشد غیر لهوی - که از استعمال آلات معده حاصل نشده باشد - اشکال ندارد و بر هر تقدیر، موجب بطلان نماز نیست.

• سؤال: بر روی برخی از زیلوه‌ها اسم مساجد یا عنوان حسینیّه نقش شده، مانند: وقف حسینیّه حضرت ابوالفضل، یا وقف مسجد فاطمیّه، و.... نماز

خواندن بر روی چنین نوشته هایی چه حکمی دارد؟ آیا محو آنها تصرف غیر جایز در اموال حسینیّه و مسجد نیست؟

◦ **جواب:** با فرض عدم هتک، نماز خواندن روی آنها اشکال ندارد و محو آنها باید با اجازه‌ی متولّی باشد.

• **سؤال:** گاه عبارت دعا یا آیه ای در کتب وقفی مسجد یا کتابخانه، اشتباه تایپ شده است، آیا تصحیح چنین عبارت هایی تصرف غیر جایز در وقف محسوب نمی‌شود؟

◦ **جواب:** با اجازه‌ی متولّی جایز است.

• **سؤال:** استفاده شخصی از اموال مسجد، توسط مسؤولین مسجد، چه حکمی دارد؟ اگر وجهی در قبال آن پرداخته شود یا صدقه داده شود؟

◦ **جواب:** جایز نیست.

« استفتائاتی پیرامون مسجداز
آیت الله العظمی مکارم شیرازی (دامت برکاته)

• سؤال: آیا استحباب آراستگی و خوش بو نمودن در موقع حضور در مسجد، اختصاص به آقایان دارد یا این که خانم‌ها نیز در این حکم مشترک هستند؟

◦ جواب: استعمال عطر برای خواهران در خارج از منزل، طبق روایات اشکال دارد ولی زینت‌هایی که آشکار نباشد، عیبی ندارد.

• سؤال: آیا رفتن به مسجد با لباس نجس برای غیر نماز، مثل مجلس ترحیم، حرام است؟

◦ جواب: حرام نیست؛ مگر این که سرایت به مسجد کند.

• سؤال: اعلام اشیاء گمشده و یا فروش اجناس از بلندگوی مسجد چه حکمی دارد؟

◦ جواب: اعلام اشیاء گمشده مکروه است؛ ولی استفاده از بلندگوی مسجد برای فروش اجناس جایز نیست.

• سؤال: آیا تطهیر ظاهر مسجدی که از مصالح متنجّس ساخته شده کفایت می‌کند؟

◦ جواب: کافی است و در دل مؤمنان وسوسه نکنید.

• سؤال: آیا منع دخول کفار در مساجد لازم است؟

◦ جواب: احتیاط واجب آن است که از ورود کفار در مساجد جلوگیری شود مگر در جایی که برای تحقیق اسلام و مانند آن باشد.

• سؤال: شخصی قصد خواندن نماز در مسجدی را ندارد، ولی قصد قرائت قرآن مجید دارد، آیا می‌تواند با آب مسجد وضو بگیرد و مقداری قرائت قرآن کند و برای نماز به جای دیگر برود؟

◦ جواب: اشکالی ندارد.

• سؤال: چگونگی نماز تحیت، که به هنگام ورود در مساجد مستحبّ است، را بیان فرمائید و فلسفه آن را توضیح دهید.

◦ جواب: نماز تحیت دو رکعت، مانند نماز صبح یا نمازهای نافله است و اذان و اقامه ندارد؛ و می‌توان آن را بلند یا آهسته خواند و فلسفه اش احترام به مسجد است.

• سؤال: پخش موسیقی‌های حماسی و شور آفرین بمناسبت هفته ی بسیج از بلندگوی مسجد و فضای آن چه حکمی دارد؟

◦ جواب: کلیه صداها و آهنگ‌هایی که مناسب مجالس لهو و فساد است حرام، و غیر آن حلال است. و تشخیص آن با مراجعه به اهل عرف، یعنی

افراد فهمیده متدیّن، خواهد بود. ولی پخش مناسبتی حتی از نوع حلال در شان و منزلت مسجد نیست.

• سؤال: غذا خوردن در مجلس ختم و مانند آن، که در مسجد برگزار می‌شود، چه حکمی دارد؟

◦ جواب: اگر برای نمازگزاران مزاحمت ایجاد نکنند، و سبب آلودگی مسجد نگردد، اشکالی ندارد.

• سؤال: آیا بلند کردن صدای اذان مسجد مخصوصاً اذان صبح در صورتی که همسایگان مسجد اعتراض می‌کنند و اظهار می‌نمایند که صدای اذان موجب اذیت و آزار آنها می‌شود جایز است؟

◦ جواب: بلند کردن صدای اذان در حدّ معمولی مانعی ندارد و همسایگان نمی‌توانند مانع صدای اذان شوند.

• سؤال: آیا می‌توان در یک مسجد وضو گرفت و در مسجد دیگر نماز خواند؟

◦ جواب: جایز نیست مگر این که لا اقل یک صفحه قرآن در مسجد اول بخواند.

• سؤال: آیا منبر مسجد، در حرمت نجس نمودن و لزوم تطهیر فوری، حکم خود مسجد را دارد؟

◦ جواب: منبر حکم مسجد را ندارد.

• سؤال: انجام کارهایی که مزاحم نماز است، مثل سخنرانی، موعظه، تفسیر قرآن، بلند خواندن تعقیبات، برپایی مجلس تحریم، در مساجد چه حکمی دارد؟

◦ جواب: این امور معمولاً مزاحم نماز گزاران نیست و اگر مزاحمتی ایجاد کند، باید ترتیبی بدهند که نماز گزاران بتوانند نماز خود را بخوانند.

• سؤال: آیا شعار مذهبی دادن و نعره حیدری گفتن که در بعضی از مساجد پاکستان گفته می‌شود از مکروهات است؟

◦ جواب: شعارهایی که دارای محتوای صحیح و مذهبی بوده باشد مانعی ندارد به شرط این که مزاحمتی برای نماز گزاران تولید نکند و صداهایی که موجب وهن مسجد شود در آن نباشد.

• سؤال: آیا زینت کردن مساجد و حسینیه‌ها جایز است؟

◦ جواب: اگر تزئین به طلا یا با عکس موجودات زنده نباشد و جنبه اسراف نیز پیدا نکند اشکالی ندارد.

• سؤال: آیا پختن غذا در ایام سوگواری در پشت بام مسجد جایز است؟

◦ جواب: اگر ضرری به مسجد نرزد و مزاحم نماز گزاران و همسایگان نباشد، اشکال ندارد؛ ولی غالباً مزاحم و زیان آور است.

• سؤال: برگزاری مجلس تحریم اشرار و قاچاقچیان که در درگیری کشته شده‌اند در مسجد چه صورتی دارد؟

◦ جواب: اشکال دارد؛ ولی برگزاری تحریم برای کسانی که با حدود

شرعیه، یا قصاص یا انتحار از دنیا رفته‌اند مانعی ندارد.

• سؤال: تزیین مساجد در مراسم اعیاد و تولد حضرات معصومین؟ عههم؟ با

پرچم‌ها و عکس‌ها و کاغذهای رنگی و مانند آن چه حکمی دارد؟

◦ جواب: اگر تزییناتی باشد که ذاتاً حلال است و مزاحم نمازگزاران و منافی احترام مسجد نباشد، اشکالی ندارد؛ ولی از آوردن عکس به مساجد خودداری شود.

• سؤال: آیا باز کردن درب مساجد در اوقات سه گانه نماز واجب است؟ در

صورتی که خادم و هیئت امنای کوتاهی کنند چه باید کرد؟

◦ جواب: باید در اوقات سه گانه، درهای مسجد باز باشد؛ مگر در مواردی که نمازگزاری در آن جا نباشد یا به خاطر خلوت بودن مفسده‌ای مترتب شود.

• سؤال: اگر هیئت امنای مسجد یا حسینیه ای بگویند: «ما راضی به برگزاری

کلاس قرآن در مسجد یا حسینیه نیستیم» آیا رعایت نظر آنها لازم است؟

◦ جواب: رعایت نظر آنها در این گونه موارد لازم نیست، ولی بهتر است هماهنگی برقرار گردد و در هر حال مزاحمتی برای نمازگزاران به وجود نیاید.

• سؤال: مسجدی است در یکی از نقاط تجاری مشهد مقدس که با اذان

نماز بلافاصله اقامه میشود. و بعضی از کسبه که به نماز جماعت نمیرسند و

میخواهند به صورت فردی نماز خود را اقامه نمایند و از سوی دیگر یکی از

نماز گزاران بلافاصله بعد از اتمام نماز جماعت ظهر زیارت آل یاسین و بعد از نماز مغرب و عشاء زیارت عاشورا را میخواند، که همین باعث اعتراض دیگر نماز گزاران شده است و میگویند صدای ایشان باعث می شود که ما نمازمان را اشتباه نماییم و گاهی بعضی ها میگویند حتی چند مرتبه نمازمان را شکسته ایم و توجیه کسی که دعا می خواند این است که دعا و یا زیارت بیش از یک ربع ساعت بیشتر طول نمی کشد، صبر کنند و بعد از اتمام دعا نماز خود را اقامه نمایند و چنانچه مستحضر هستید اگر در مسجد نماز را نخوانند (که خیلی از کسبه به خاطر همین مسئله به مسجد نمی آیند) نمازشان به آخر وقت موکول میشود، نظر حضرت تعالی در باره این مسئله چه می باشد؟

◦ **جواب:** هر کاری که مزاحمت برای نماز گزاران ایجاد کند باید ترک شود یا به صورتی انجام دهند که آهسته باشد و مزاحمتی ایجاد نکند زیرا مسجد در درجه اول برای نماز است.

• **سؤال:** از قدیم حایلی مثل پرده بین زنان و مردان بوده و اکنون عدّه ای می گویند پرده و دیوار بین زنان و مردان در حال نماز خواندن و موعظه کردن لزومی ندارد، نظر شما چیست؟

◦ **جواب:** اگر صفوف زنان پشت سر مردان باشد پرده لازم نیست ولی اگر در کنار هم باشد احتیاط واجب نصب پرده است.

• **سؤال:** شخص سرمایه داری یک مسجد را حدود پانزده سال قبل بنا کرده است و فعلاً آن مسجد درست و تکمیل شده است و قسمتی از مسجد پایگاه نیروی مقاومت بسیج می باشد. بانی مسجد راضی نیست که پایگاه بسیج در قسمتی از آن مسجد باشد در حالی که پایگاه برای امنیت آن محل

زحمت زیادی می‌کشد آیا نماز خواندن و فعالیت‌هایی که در آن جا صورت می‌گیرد صحیح است؟

◦ **جواب:** چنانچه کارهای فرهنگی مثبت اسلامی انجام دهند و مزاحمتی برای نمازگزاران نداشته باشند جایز است و رضایت بانی اصلی شرط نیست.

• **سؤال:** منظور از مسجد جامع که می‌شود در آن اعتکاف کرد چیست؟ آیا حتماً باید دارای این نام باشد؟ و یا مسجدی که همه‌ی اقشار در آن حضور می‌یابند هر چند به نام دیگری مانند مسجد النبی باشد نیز مسجد جامع است؟

◦ **جواب:** اسم مسجد جامع شرط نیست منظور مسجدی است که از تمام نقاط شهر در آن حضور می‌یابند به خلاف مسجد محله و بازار که مخصوص عده خاصی است.

• **سؤال:** آیا در ساختن مسجد رضایت همسایگان شرط می‌باشد؟

◦ **جواب:** رضایت آنها شرط نیست ولی نباید ایجاد مزاحمت برای آنها بشود مثلاً بلندگوی مسجد یا پارک ماشینها در اطراف مسجد نباید مزاحم همسایه‌ها باشد.

• **سؤال:** اگر مسجد دربی داشته باشد که مردم از آن رفت و آمد می‌کنند و در مواقعی مثل ماه محرّم که خانمها نیز مسجد می‌روند نیاز به درب دیگری هم باشد آیا می‌توانند درب دیگری نیز از یک طرف مسجد بگذارند تا در مواقع ضروری از آن استفاده بکنند و بعد از رفع نیاز باز از همان درب اول

رفت و آمد بکنند؟

◦ **جواب:** اشکالی ندارد.

• **سؤال:** اگر مسجد نیاز به آبدارخانه داشته باشد و آشپزخانه مسجد کوچک باشد آیا می‌توان از خود مسجد، آبدارخانه درست کرد و آشپزخانه را بزرگ کرد؟

◦ **جواب:** اگر مزاحم نمازگزاران نباشد و جا را بر آنها تنگ نکند و از نیازهای مسجد محسوب شود اشکالی ندارد.

• **سؤال:** آیا اعضای هیأت امنای مسجد می‌توانند برای تعمیر مسجد و سایر تصرفات بدون اجازه متولی اقدام کنند؟

◦ **جواب:** احتیاط آن است که از متولی اجازه بگیرند ولی اگر متولی نسبت به مصالح مسجد مخالفت یا بی‌اعتنایی کند از حاکم شرع اجازه بگیرند.

• **سؤال:** مسجدی در تهران با بیش از ۴۰ سال سابقه ساخت و عدم رعایت اصول فنی ساختمان سازی وجود دارد که طبق نظر کارشناسان ساختمانی، فاقد مقاومت لازم در برابر حوادث احتمالی است و با توجه به عدم وجود امکانات تأسیساتی در حال حاضر به هیچ وجه قابل استفاده برای نماز و فعالیت های فرهنگی و مذهبی و کلاسهای درسی و مانند آن نمی‌باشد. در نهایت اکثر اهالی مؤمن و متدین نمازگزار و هیأت امنای محترم، با بررسیهای همه جانبه تصمیم به تخریب و ساخت مجدد با طراحی مطلوب گرفته اند. استدعا داریم در موارد ذیل راهنمایی لازم را بفرمائید. الف: تخریب بنای

موجود با توجه به موارد فوق چه حکمی دارد؟ ب: مجوز دفع ضایعات ساختمانی و فروش بعضی اقسام که نمی‌توان در مسجد جدید استفاده نمود و صرف در آمد حاصل از فروش آن در ساختمان جدید مسجد را صادر بفرمائید.

◦ **جواب:** در فرض مسأله تخریب و تجدید بنای این مسجد مانعی ندارد؛ بلکه کار بسیار خوبی است. اگر ضایعات مربوطه در مساجد دیگر قابل استفاده نباشد، مجاز هستید آن را به فروش رسانده در همان مسجد مصرف کنید.

• **سؤال:** مسجد ما، به علت قدمت بنا، رو به خرابی است. بدین جهت اهالی می‌خواهند ساختمان آن را تجدید بنا کنند. بدین منظور، لازم است زمین مسجد به مقدار پنج متر، خاک برداری شود، اگر این خاکها دور ریخته شود، اشکال دارد؟

◦ **جواب:** چنانچه آن مسجد یا مساجد دیگر احتیاجی به آن خاک ندارند، و قابل فروش هم نیست، دور ریختن آن مانعی ندارد.

• **سؤال:** با توجه به وجود متولّی منصوص، افراد خیر بدون حضور و اجازه ایشان دست به تغییر بنا و ساختمان سازی نموده اند. نمازگزاردن در محلّ جدید مسجد چه حکمی دارد؟

◦ **جواب:** باید در این گونه موارد با اجازه متولّی محترم کار کنند، ولی اگر برخلاف آن کاری انجام شده، ضرری به نماز خواندن در مسجد و حتی ساختمان‌های جدید نمی‌رساند.

• **سؤال:** آیا ساخت مناره و گلدسته برای مسجد ضروری است؟

◦ **جواب:** ضروری نیست ولی اگر باعث شکوه مسجد شود کار خوبی است.

• **سؤال:** آیا حسینه تولیت بردار است؟

◦ **جواب:** در صورتی که اموالی داشته باشد تولیت بردار است.

• **سؤال:** آیا مشورت کردن و جلب موافقت امام جماعت و متولی مسجد در

امور تبلیغی که در مسجد انجام می شود لازم است؟ و اگر مشورت نشود و یا موافقت آن ها جلب نشود، موجب هتک حرمت آن هاست؟

◦ **جواب:** در صورتی که تبلیغ مناسب مسجد باشد و مزاحم نمازگزاران نباشد، مشورت لازم نیست؛ ولی بهتر است که در این امور به امام مسجد احترام بگذارند و با او مشورت شود.

• **سؤال:** مبالغی پول جهت ساختمان و تعمیر مسجدی جمع آوری شده

که پس از مصارف لازمه، مقداری از آن پول ها موجود و در اختیار شخص امینی است، مسجد در حال حاضر احتیاج ندارد؛ ولی بعدها احتیاج بیشتری خواهد داشت. الف: آیا می شود با آن پول معامله انجام داد و سود آن برای مسجد باشد؟ ب: آیا اجازه می فرمائید آن پول در یکی از صندوق های قرض الحسنه، جهت رفع احتیاجات مؤمنین، قرار گیرد؟ ج: آیا می شود پول مزبور را در بانکی به حساب سپرده بلند مدت یا کوتاه مدت سپرد؟ د: امام جماعتی در آن مسجد در تمام ایام سال و ماه رمضان بدون چشم داشتی نماز جماعت می خواند و مسئله می گوید و مردم را ارشاد می کند و مسجد عایدات دیگری ندارد، آیا جایز است مبالغی از آن پول را به امام جماعت داد؟

◦ **جواب:** مصرف کردن این پول تنها در صورتی جایز است که رضایت

دهندگان پول نسبت به آن جلب شود؛ ولی حفظ آن در صندوق قرض الحسنه یا سپرده بانکی برای آینده مانعی ندارد.

• سؤال: متولّی مسجد دارای چه مسؤولیّتی است؟ و در قبال مسجد چه وظایفی دارد؟ آیا اداره مسجد و برنامه های آن به عهده متولّی است، یا هیئت امنای مسجد این مسؤولیّتها را به عهده دارد؟

◦ جواب: وظیفه متولّی آن است که اگر مسجد موقوفاتی دارد، آنها را حفظ نموده، و صرف مسجد کند، و بقیّه امور مربوط به نمازگزاران است.

• سؤال: آیا جمع آوری پول در مساجد، جهت امام جماعت یا بناء مسجد یا غیر اینها، جایز است؟ مورد مصرف آن چیست؟

◦ جواب: در صورتی که به صورت آبرومندانه باشد اشکالی ندارد و طبق وکالتی که مردم داده‌اند در مصارفش صرف کنید.

• سؤال: آیا وسایلی را که متعلّق به مسجد است ولی مورد نیاز نیست، می‌توان فروخت و پول آن را خرج مسجد کرد؟

◦ جواب: چنانچه آن وسایل مورد نیاز نباشد بفروشید و صرف همان مسجد کنید زیرا در این گونه موارد آنچه اقرب به نظر واقف یا باذل است صرف در همان مسجد است و اگر آن مسجد احتیاج ندارد می‌توانید در سایر مساجد صرف کنید.

• سؤال: پولهای ختم و فاتحه خوانی باید به چه مصرفی برسد؟ آیا خادم هم حقی دارد؟

◦ **جواب:** پولهای ختم و فاتحه خوانی باید زیر نظر متولی یا امام جماعت (هر کدام که نظارت بر این کار دارند) صرف مصالح مسجد گردد. خادم مسجد نیز می‌تواند به مقدار متعارف با نظر آنها مصرف کند ولی توجه داشته باشید پولی در مقابل استفاده از مسجد نمی‌توان گرفت مگر این که افراد با رضایت خود چیزی بدهند و یا در برابر خدماتی که انجام می‌شود بگیرند.

• **سؤال:** اگر مسجدی فرش یا لوازم اضافی داشته باشد آیا در صورت نیاز نداشتن مساجد دیگر، می‌توانند به مستحق بدهند؟

◦ **جواب:** جایز نیست ولی می‌توان آن را فروخت و در نیازمندیهای مشابه آن مسجد مصرف کرد.

• **سؤال:** در بعضی از مساجد شهر اردکان تعدادی قرآن خطی و حزب قرآن مجید وجود دارد که اکثر آنها خراب و ناقص گردیده و بقیه در حال از بین رفتن است و حتی ممکن است به سرقت برود آیا جایز است که به عنوان امانت به نام همان مسجد در موزه اردکان نگهداری شود؟

◦ **جواب:** اگر در مسجد قابل استفاده نیست یا در حال از بین رفتن است می‌توان آن را تبدیل به احسن کرد یعنی به موزه یا غیرموزه بفروشد و به جای آن قرآن نو خریداری کنند و وقف آن مسجد کنند.

• **سؤال:** آیا وقف کردن اجناسی که احتمال سرقت آن زیاد است، و همین امر سبب می‌شود که اغلب اوقات در مسجد بسته باشد، صحیح است؟

◦ **جواب:** چنین وقفی اشکال ندارد؛ و وظیفه مردم آن است که از آن مواظبت کنند.

• سؤال: فروختن برخی از اجناس، که مورد نیاز مسجد نیست، یا امروزه استفاده از چنان وسایلی متعارف نمی‌باشد، و در مساجد دیگر نیز به همین جهت قابل استفاده نیست (مانند فرش کهنه، یا بخاری نفت سوز) چه حکمی دارد؟

◦ جواب: در فرض مسأله فروختن آن اجناس و تهیّه اجناس مورد لزوم مانعی ندارد؛ ولی اولویت با اجناس مشابه است (مثلاً فرش نو به جای فرش کهنه)

• سؤال: فرش یا وسیله دیگری از مسجد، که از ارزش بسیار بالایی برخوردار است، اگر مورد استفاده قرار گیرد، در مدت بسیار کوتاهی ارزش آن به مقدار زیادی کاهش می‌یابد، در صورتی که فروش آن به نفع مسجد باشد، آیا فروش آن جایز است؟

◦ جواب: در فرض مسأله، فروش آن اشکالی ندارد، و مانند مسأله قبل عمل شود.

• سؤال: فروش فرشهای مسجد که دارای اندازه‌های متفاوت و رنگهای مختلف است، به منظور یک نواخت کردن آنها و ایجاد جذّابیت بیشتر، که در نهایت سبب جذب افراد بیشتری به مسجد خواهد شد، چه حکمی دارد؟

◦ جواب: اگر فرشها وقف مسجد باشند، چنین کاری جایز نیست، چون ضرورتی ندارد. ولی اگر ملک مسجد باشد، این کار مانعی ندارد. (ملک مسجد مانند وسایلی که از درآمد موقوفه و مانند آن خریداری می‌شود)

• سؤال: استفاده از امکانات مسجد، اعمّ از ظروف آشپزخانه و مانند آن،

در مراسم ختم افراد (چه در داخل مسجد و چه در بیرون مسجد) چه حکمی دارد؟

◦ **جواب:** جایز نیست؛ مگر این که نظر واقفین عامّ بوده باشد، یا عرف محلّ چنین اقتضا کند.

• **سؤال:** اگر نذر داشته باشیم که به مسجدی فرش هدیه دهیم ولی بعد متوجه شویم که احتیاج به فرش ندارد آیا می توانیم پول آن را به جای مورد نذر بدهیم؟

◦ **جواب:** می توانید چیز دیگری از احتیاجات مسجد را برای مسجد بخرید.

• **سؤال:** آیا از صندوق نذورات مساجد یا از درآمد موقوفات آن می توان افضاری داد؟ مصرف آن برای روحانی و مداح و خادم مسجد چه حکمی دارد؟

◦ **جواب:** نذورات باید مطابق نیت نذر کننده و موقوفات مطابق وقف نامه مصرف شود.

• **سؤال:** تعدادی ظروف و فرش و دیگر وسایل کهنه و غیر قابل فروش مصرف متعلق به مسجد روستایی می باشد، به علت کمی جا و عدم نیاز مسجد به آنها تکلیف بعضی از آنها که به علت فرسودگی به فروش نمی رسند چیست؟

◦ **جواب:** اگر مورد نیاز آن مسجد و مساجد دیگر نباشد می توان آن را به فقرا داد.

• سؤال: مقداری تیر آهن، درب و پنجره و سایر وسایل از مسجدی قدیمی به جای مانده است. آیا می توان آن ها را به فروش رسانید و خرج خود مسجد کرد؟ با توجه به این که درب و پنجره ها به درد مسجد جدید نمی خورد.

◦ جواب: اگر امکان دارد از عین آن در مسجد دیگری استفاده کنند، این کار مقدم است و اگر به درد مسجد دیگر نمی خورد، بفروشند و صرف همان مسجد اصلی کنند.

• سؤال: اگر انسان سهواً خسارتی به یک قسمت از مسجد وارد کند، آیا باید حتماً خسارت را جبران کند؟ اگر متولّی اجازه دهد که خسارت را نپردازد چه حکمی دارد؟

◦ جواب: باید خسارت را جبران کند؛ مگر این که متولّی یا دیگری به جای او این کار را انجام دهد.

• سؤال: اگر کسی فرشی را بخرد و بعد از خریدن ببیند در پشت آن نوشته شده است: «وقف مسجد امام حسین؟ ع؟» و او نداند که این مسجد کجاست، تکلیف او چیست؟

◦ جواب: احتیاط آن است که تحقیق کند، اگر مسجدی در آن منطقه یا در آن جا به نام امام حسین علیه السلام است، تحویل آن جا بدهد و اگر نیست به یکی از مساجد دیگر بدهد.

• سؤال: اگر کسی فرش یا لوازم دیگری را از سارق بخرد و بعد معلوم شود از اموال مسجد بوده که سارق آن را به سرقت برده است، وظیفه او چیست؟

◦ جواب: وظیفه او این است که آن وسایل را به مسجد بازگرداند و اگر

قدرت داشته باشد می تواند وجه خود را از سارق بازپس بگیرد.

• سؤال: حکم افرادی که مثلا مهر یا تسبیح وقف شده برای مسجدی را برمی دارند چیست؟

◦ جواب: چنانچه می توانند به هر طریقی حتی با کمک افراد دیگر آن را بازگردانند ولی اگر به هیچ عنوان ممکن نیست، قرار دادن در مسجد دیگری برای استفاده در همان مورد اولویت دارد.

• سؤال: شخصی در مسجد جهت نماز جماعت جانمازی گذاشته و بیرون رفته و جماعت برپا شده و صاحب آن مراجعت نکرده است، در این صورت به محض منعقد شدن نماز جماعت حق او از آن مکان ساقط شده و دیگری می تواند جای او را تصرف کند؟

◦ جواب: احتیاط آن است که تا رکوع رکعت اول مهلت دهد اگر نیاید حق دارد.

